

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Radka Limlová

**Volnočasové aktivity dívek ve výchovném ústavu ve Velkém
Meziříčí**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedeníh pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

Radka Limlová

Poděkování

Zde bych velice ráda poděkovala paní Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D., která mi dala spoustu cenných rad ohledně mojí bakalářské práce. Dále velké díky patří i Mgr. Jirině Roháčkové, díky které jsem mohla uskutečnit svůj průzkum. Poslední nemalé poděkování chci věnovat své rodině za podporu i v méně lehkých situacích.

Obsah

Úvod	6
1 Volný čas	7
1.1 Definice volného času	7
1.2 Pedagogika volného času.....	8
1.3 Funkce volného času	8
1.4 Výchova ve volném čase	10
1.5 Zásady a požadavky na výchovu ve volném čase	11
1.6 Faktory ovlivňující trávení volného času	12
2 Rizikové chování a volný čas.....	16
2.1 Záškoláctví.....	16
2.2 Šikana a extrémní projevy agrese.....	16
2.3 Rizikové sporty, a rizikové chování v dopravě.....	17
2.4 Rasismus a xenofobie	17
2.5 Sexuální rizikové chování.....	17
2.6 Okruh poruch a problémů spojených se syndromem CAN	18
2.7 Prevence sociálně patologických jevů	18
3 Charakteristika období adolescence	19
4 Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu	21
4.1 Diagnostické ústavy	21
4.2 Dětské domovy.....	22
4.3 Dětský domov se školou.....	22
4.4 Výchovný ústav.....	23
4.4.1 Práva a povinnosti dětí umístěných v zařízení	23
4.4.2 Práva a povinnosti osob odpovědných za výchovu vůči zařízení	24
4.4.3 Rizika výchovného ústavu	24
4.4.4 Výchovný ústav ve Velkém Meziříčí	25
5 Průzkum	27
5.1 Cíle	27
5.2 Průzkumná metoda.....	27
5.3 Zpracování dat.....	27
5.4 Průzkumný vzorek.....	28
5.5 Analýza dat	29

5.6 Shrnutí	48
Závěr	49
Seznam použité literatury	50
Internetové zdroje	52
Příloha.....	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Svoji bakalářskou prací bych se chtěla zaměřit na využití volnočasových aktivit dívek ve výchovném ústavu ve Velkém Meziříčí. Myslím si, že by bylo dobré si přiblížit problematiku výchovného ústavu a že by bylo zajímavé zjistit, jak dívky umí využít svůj volný čas a jak dokáží naložit s volnočasovými aktivitami, které jim je schopen ústav umožnit. Jelikož každý vnímáme volný čas jinak a také s ním různě nakládáme, bude pro mě i ostatní velice zajímavé zjistit, jak to v takových zařízeních, jako je výchovný ústav, chodí.

Cílem bakalářské práce je popsat, jak dívky ve volnočasovém ústavu ve Velkém Meziříčí tráví svůj volný čas, jakým organizovaným a neorganizovaným aktivitám se věnují, co pro ně znamená volný čas.

V první kapitole své bakalářské práce se zaměřím na volný čas obecně. Definuji pojem volný čas, pojem pedagogika volného času. Dále si v této kapitole přiblížíme funkce volného času, výchovu ve volném čase a zásady pro výchovu ve volném čase. Poslední podkapitolu budu věnovat faktorům, které ovlivňují volný čas, a přiblížím některé z nich.

Druhou kapitolu budu věnovat rizikovému trávení volného času. Jelikož budu svůj průzkum realizovat v prostředí výchovného ústavu, bude pro mě i pro ostatní důležité zmínit rizikové chování ve volném čase. Ve třetí kapitole se zaměřím na období adolescence, protože je to období, do kterého spadá věk dívek ve výchovném ústavu.

Čtvrtou kapitolu budu věnovat zařízením, která se podílejí na výchově ve volném čase, přiblížím pojmy jako ochranná výchova, ústavní výchova a předběžné opatření. Dále se v této kapitole také zmíním o právech a povinnostech dětí umístěných v takových zařízeních a právech a povinnostech osob, které jsou odpovědné za výchovu těchto dětí. Poslední podkapitolu budu věnovat výchovnému ústavu ve Velkém Meziříčí, ve kterém se bude odehrávat i můj průzkum.

V páté kapitole se budu věnovat již empirické části. V této části přiblížím výsledky svého průzkumu, který se bude týkat dotazníkového šetření, které provedu v již zmiňovaném výchovném ústavu. Můj dotazník bude zaměřen na volný čas, volnočasové aktivity a využití volného času a volnočasových aktivit dívkami, které žijí ve výchovném ústavu.

1 Volný čas

V této kapitole bude nejdůležitější zmínit, co znamená pojem volný čas. Jak funkce volného času dělí a chápou různí autoři. Další velice důležitou zmínkou bude ta o výchově ve volném čase a jejím dělení. Jako poslední podkapitolu jsem zvolila faktory ovlivňující volný čas. Dle mého také velice důležitá kapitola, která nám přiblíží některé aspekty, které velice ovlivňují vývoj jedince ve volném čase.

1.1 Definice volného času

S pojmem volný čas se v dnešní době setkáváme velice často, ale pouze minimum z nás dokáže pojem volný čas definovat. Každý z nás má určitou představu o tom, co volný čas znamená. I když se naše představy mohou lišit, tak se s největší pravděpodobností budou shodovat v tom, že volný čas každému z nás přivádí pocit pohody a relaxace.

V literatuře se také setkáváme s dělením volného času na negativní a pozitivní. Podle Vážanského negativním pojetím volného času rozumíme dobu, která zůstala po studijně nebo pracovním podmíněném čase, povinnostech v domácnosti a uspokojení základních biologických potřeb. Pozitivní pojetí vymezuje dobu, v níž se může člověk nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradně a svobodně realizovat. (Vážanský, 1994, s. 11)

Podle pedagogického slovníku pojmem volný čas rozumíme čas, se kterým můžeme nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. „Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby včetně spánku. Na výchovu a vzdělávání ve volném čase je zaměřena pedagogika volného času“ (Walterová, Průcha, Mareš, 2003, s. 274)

Hofbauer považuje za přesnější a úplnější charakterizovat volný čas jako činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek, zábava, rozvoj osobnosti. (Hofbauer, 2004, s. 13)

Můžeme ho tedy vymezit jako dobu, která nám zbývá po splnění našich povinností a po uspokojení našich základních životních potřeb (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 10)

1.2 Pedagogika volného času

Pedagogika se začala rozvíjet a jako samostatný vědní obor vznikla v 19. století a až do dnes došlo a stále dochází ke stálému rozčleňování do jednotlivých disciplín. V současné době se dá tedy spíše hovořit o souboru pedagogických věd (Pávková, 2002, s.)

Pedagogika volného času je mladý obor, který se každým dnem vyvíjí. Její vznik je předpokládán v 2 polovině 19. století a 1 polovině 20. Století. Pedagogika volného času je jednou z disciplín. Vnímáme jí jako vědní obor, který se zabývá teorií i praxí výchovy ve volném čase. Zabývá se výchovou ve volném čase, cíli, podmínkami a prostředky výchovy ve volném čase, pedagogickým ovlivňováním či zhodnocováním volného času (Pávková, 2002, s.)

Pedagogika volného času sleduje jedince ve všech věkových kategoriích. Doba volného času, ve které si každý jedinec zvolí sám, jak ji prožije a využije, přináší pozitivní i negativní dopad na jedince. Pozitivní stránkou je rozvoj osobnosti, odpočinek i relax. Negativní stránkou ovšem může být pocit nedostatku volného času nebo volba nevhodných aktivit. Hlavním cílem výchovy ve volném čase je naučit jedince hospodařit se svým volným časem a považovat ho za významnou životní hodnotu.

1.3 Funkce volného času

Volný čas v průběhu historie měnil i své funkce. Ve starověku a středověku plnil volný čas kromě rekreační funkce také funkci sociální a náboženskou.

Dle Horsta W. Opaschovského můžeme funkce volného času rozdělit na osm skupin.

1. rekreaci – zotavení, uvolnění
2. kompenzaci – odstraňování zklamání a frustrací
3. výchovu a další vzdělávání
4. kontemplaci – hledání smyslu života a jeho duchovní výstavbu
5. komunikaci – sociální kontakty a partnerství
6. participaci – podílení se, účast na rozvoji společnosti
7. integraci – stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organismů
8. enkulturaci – kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění apod. (Hofbauer, 2004, s. 15)

Pávková dělí funkce volného času na výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální, preventivní.

Výchovně-vzdělávací funkce klade důraz na záměrné a cílené ovlivňování vychovávaných jedinců. Působí se zde na fyzickou, psychickou a sociální stránku osobnosti, rozvíjení rozumových schopností, emocí i volných vlastností. Při výchovně-vzdělávacích funkcích musíme jako pedagogové volit takové prostředky, které respektují zvláštnosti výchovy ve volném čase. Výchova ve volném čase dává zejména prostor pro uspokojování a kultivaci potřeb (např. potřeba seberealizace, sociálních vztahů), pro uspokojování, usměrňování, rozšiřování a prohlubování zájmů a pro objevování a rozvíjení specifických schopností. (Pávková, 2002, s.)

Zdravotní funkcí výchovy rozumíme veškeré pedagogické působení, které vede ke zdravotnímu rozvoji tělesné, duševní i sociální stránky vychovávaného jedince.

- vhodné uspořádání režimu dne podle věku, individuálních zvláštností, typu zařízení, střídání činností různého charakteru tak, aby odpovídalo biorytmům člověka,
- zařazování pohybových aktivit zejména u dětí školního věku, které mají v průběhu vyučování pohybu nedostatky,
- vedení ke zdravému stravování, vytváření a upevňování zdravých stravovacích návyků, odstraňování zlovyků, dodržování pitného režimu,
- pěstování a upevňování hygienických návyků v péči o tělo, osobní věci, oděv, obuv apod.; významná je také hygiena prostředí, ve kterém výchovný proces probíhá,
- dodržování zásad bezpečnosti práce, které jsou podobně jako hygienické požadavky stanovené příslušnými právními předpisy,
- respektování požadavků psychohygieny, utváření pohodového klimatu, podpora dobrých vztahů mezi účastníky výchovného procesu, včasné racionální řešení eventuálních konfliktů.

Sociální funkci chápe Pávková z mnoha pohledů. Veřejností je často chápána jako jedna z nejdůležitějších výchovných funkcí. Nejčastěji se touto funkcí rozumí zajištění bezpečnosti, dohledu nad dětmi, jejich ohlídání v čase mimo vyučování, který děti netráví s rodiči. Sociální funkce také spočívá v navazování nových kontaktů, přátelství s lidmi, kteří mají stejné zájmy. Jedinci se zde setkávají i s novými autoritami a učí se zaujímat ve skupinách různá postavení a sociální role.

Preventivní funkce chce předcházet negativním rizikovým jevům chování, jako jsou například záškoláctví, lhaní a agresivita a šikana.

1.4 Výchova ve volném čase

Jako každá výchova má i výchova ve volném čase svá specifika a zvláštnosti. Důležité je zachovat všechny znaky výchovného procesu, jako jsou například záměrnost a cílevědomost. Avšak pokud hovoříme o výchově ve volném čase, musíme zachovávat určitá stanoviska dobrovolnosti. Požadavky jako nenutit, nepřikazovat ale účinně motivovat vytváří práci vychovatele velice zajímavou, ale i náročnou. Výchov ve volném čase se vztahuje k jednotlivcům všech věkových kategorií. (Pávková, 2002, s.12)

Výchova mimo vyučování, která je pojmu výchova ve volném čase blízká, ale nejsou synonymem. Vztahuje se k jedincům, kteří jsou vyučováni. Žáci zde totiž nemají úplnou volnost, ale vztahují se na ně i určité povinnosti. Pávková vymezuje pojem výchovy mimo vyučování jako výchovné působení v době mimo vyučování ale nikoliv pouze ve volném čase. Zároveň je toto působení institucionálně zajištěno a probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny. (Pávková, 2002, s. 12, 13)

Pojmy výchova a volný čas spolu souvisejí a my je můžeme vyjádřit třemi způsoby. Jedná se o výchovu k volnému času, výchovu ve volném čase a výchovu prostřednictvím aktivit volného času (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 67).

Výchova k volnému času, jak uvádí Hofbauer, můžeme pokládat za klíč pro získávání nových aktivit, rozvoje člověka a využívání nejrůznějších metod pro využívání volného času. Můžeme ji také považovat za pohon, který celému našemu úsilí dává potřebnou orientaci a dynamiku.

Výchovu ve volném čase můžeme chápat jako celý časový prostor, který neslouží k uspokojování základních biologických, školních či pracovních potřeb. Dobrovolnost činností, která je nejdůležitějším faktorem, nabízí možnost vstupu dětí či mládeže jako aktivních činitelů výchovného procesu a dává jim nové možnosti a způsoby k jejich formování (Hofbauer, 2004, s. 18).

Výchova prostřednictvím aktivit volného času se snaží o utváření individuálních rysů účastníka aktivit, ale také o působení jednotlivých účastníků navzájem mezi sebou. Východisko i cíl výchovy je stejný, snaží se o osvojování nových znalostí, dovedností i kompetencí v oblasti volného času. Tyto činnosti však zároveň oblast volného času

překračují, mohou například pomoci v přechodu od individuální zájmové orientace k budoucí volbě povolání (Hofbauer, 2004, s. 18).

V této kapitole bych se ještě ráda zmínila o pojmech, které s výchovou také souvisí. Zejména v posledním desetiletí se na ně klade opět velký důraz zejména v komplexně chápaném výchovném působení. Jedná se o pojmy formální, neformální a informální výchova.

Formální výchovou rozumí Hofbauer soubor aktivit, které probíhají na půdách škol nebo odborných vzdělávacích zařízení a mají veškerou státní podporu. Taková výchova má také určené věkové kategorie, od základního po vysokoškolské vzdělávání a při ukončení je jedincům poskytnut státem uznávaný dokument o absolvování.

Dalším takovým typem výchovy, kde jedinec formuje svoji osobnost a chce dosáhnout maximálního zisku vědomostí, která se koná mimo působení institucí je **informální výchova**. Informální výchova může probíhat jak cíleně, tak plně spontánně a nevědomě. Tato výchova vychází z každodenního kontaktu s rodinou, vrstevníky, kolegy v práci a například působením médií. (Hofbauer, 2004, s. 18)

Posledním typem výchovy je **neformální výchova**, kterou Hofbauer ve své knize popisuje jako „cílenou a strukturovanou aktivitu mimo formální výchovný systém.“ (Hofbauer, 2004, s. 18). Podle Pávkové se neformální výchova přiblížila nejvíce k výchově ve volném čase. Plní totiž základní stanoviska výchovy, kterými jsou cílevědomost a systematickost, ale bere také ohled na dobrovolnost, přitažlivost a zajímavost (Pávková, 2002, s. 13). Po ukončení neformálních aktivit může organizace vystavit dokument o absolvování.

1.5 Zásady a požadavky na výchovu ve volném čase

Dle Kratochvílové nikdo z nás nemůže uvést přesný návod na výchovu ve volném čase v praxi. Je pro nás tedy velice důležité stanovit si a přijmout jistá pravidla, zásady (=požadavky), kterými se budeme při výchově řídit. V této podkapitole bych se ráda zmínila o vybraných požadavcích na výchovu ve volném čase.

Zásady výchovy ve volném čase jsou základní pravidla a požadavky na výchovně vzdělávací proces, která vyjadřují všeobecné poznatky z pedagogiky osobnosti, psychologie, zákonitosti vzdělávání a výchovy a zkušenosti z praxe (Kratochvílová, 2004, s. 171).

Pávková vymezila zásady jako základní, do kterých spadá **zásada pedagogického ovlivňování volného času**, kterou chápeme cílevědomé, ale nenásilné vedení

k efektivnímu využívání volného času. A **zásadu dobrovolnosti**, která má dát jednotlivci volnost při účasti a výběru volnočasových aktivit. Podle Kratochvílové je tato zásada jednou z nejvýznamnějších. Pro pedagoga je velice důležité, aby dokázal navodit u činností takovou atmosféru, aby k nim žáci přistupovali dobrovolně. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 77).

Zásada aktivity pro nás znamená aktivní účast, plánování, realizaci i hodnocení prováděných činností. Pedagog velice ocení, když žák přijde s novými nápady, je aktivní a kreativní. Pro vedoucího je podstatné, aby děti naučil se bavit. (Pávková, 2002, s. 25)

Další zásadou, při které je velice důležitým faktorem prožitek úspěchu, je **zásada seberealizace**. Díky ní by si měl každý najít takovou aktivitu a činnost, u které bude rozvíjet své vlohy a schopnosti.

Funkcí volného času je také regenerace sil, proto je další zásadou **požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření**, který nám pomáhá se uvolnit a odpočinout si od každodenních pracovních či školních povinností.

Pro jedince je zásadní ve vývoji sociální kontakt a sociální začlenění, proto **zásada sociálního kontaktu**, které přikládá Pávková velký význam v osobních a přátelských vztazích. Skupiny volnočasových aktivit by měly dát jedinci možnost seznamovat se a působit v různých sociálních skupinách, díky kterým si bude moci osvojovat různé sociální role.

Posledním požadavkem, který bych chtěla zmínit je **zásada citlivosti a citovosti**. Tato zásada se zabývá motivací. Vzhledem k dobrovolnosti aktivit je velice důležitým faktorem opatrnost při výběru metod výchovy a také vytvoření vhodného klimatu pro kladné emocionální zážitky. (Pávková, 2002, s. 25)

1.6 Faktory ovlivňující trávení volného času

Člověk se nerodí se zájmy nebo oblíbenými činnostmi. Získá si k nim kladný či záporný vztah až během života, protože je ovlivňován mnoha faktory. Tyto faktory také můžeme rozdělit na vnitřní a vnější. V této podkapitole si rozdělíme faktory na vnitřní a vnější a dále si rozebereme více vnější faktory.

Vnitřní faktory

Tyto faktory můžeme ještě rozdělit na dvě podskupiny, kterými jsou biologické a psychologické faktory.

Biologické faktory jsou např. postižení či zdravotní omezení, předpoklady ke sportovním činnostem nebo fyzická kondice.

K psychologickým faktorům můžeme přiřadit vývoj osobnosti, temperament, rozumové schopnosti a nervová soustava. (Pávková, 2002, s.)

Vnější faktory

U těchto faktorů se jedná zejména o prostředí, lidi a věci, které jedince obklopují. Nejdůležitějším faktorem je sociální prostředí.

Mezi adolescenty se trávení volného času rozšířilo především pod synonymem zábavy. Z dnešního hlediska do volného času nepatří vyučování, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a práce v domácnosti.

Nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje volný čas je podle Pávkové rodina. U adolescentů je velice důležitým faktorem skupina jedinců, která ho obklopuje.

Rodina

Rodiče jsou chápáni jako první činitelé výchovy. Jejich úkolem je vytváření pevných sociálních vazeb mezi rodičem a dítětem. V rodině se zakládá mnoho budoucích kvalit osobnosti dítěte (charakter, schopnosti). Kvalitní výchova je založena na znalosti a pochopení možností dítěte. Má-li se dítě vyvíjet po duševní a charakterové stránce ve zdravou a společností užitečnou osobu, potřebuje vyrůstat v prostředí, které je stabilní a přijímající. Od rodičů se děti učí chápat volný čas jako určitou hodnotu, hospodařit s ním a naplňovat ho určitými aktivitami. (Pávková, 2002, s.). Rodiče by dětem měli působit jako pozitivní vzory, sami by měli velice dobře zacházet se svým volným časem. Pro dítě je velice dobré, když vidí, že rodiče mají své záliby a navzájem si je tolerují a mají i společné zájmy. **Harmonické prostředí** je prostředí, které dítěti zajišťuje pocit pohodlí, kde se rodina vzájemně respektuje. Rodiče zde působí jako modely, které dítě později napodobuje. Zajišťuje dítěti uspokojení jeho potřeby jistoty a bezpečí, potřeby někam patřit a mít domov. V **disharmonickém prostředí** jde o selhání některého člena nebo členů rodiny, které se projevuje v nedostatečném plnění některých nebo všech základních funkcí. Prostředí bez kladného a trvalého vztahu k dítěti. Co se určitých typů rodin týká, bylo by dobré si je také přiblížit. Tím nejtypičtějším typem je **funkční rodina**, která již z názvu napovídá, že plní všechny své funkce. Opakem je **dysfunkční rodina**, která plní bohužel jenom některé funkce, které by rodina plnit měla, aby měla úspěšný vliv na vývoj dítěte.

Nukleární rodinou rozumíme tu, ve které jsou oba rodiče, ale pouze jenom jedno dítě. Což může být pro vývoj dítěte také znevýhodnění, jelikož rodiče upínají všechnu pozornost pouze na něj. Rodina, ve které chybí jeden z rodičů, se nazývá **neúplná**.

Sociální skupiny

Sociální skupinu bereme jako uskupení dvou či více lidí, mezi kterými probíhají sociální interakce a rozvíjí se sociální vztahy. Bylo by dobré si vymezit i různé rozdělení sociálních skupin podle určitých kritérií. Jako nejdůležitější jsem zvolila rozdělení podle vazeb mezi členy. Jedná se o **primární skupinu**, ve které jsou vztahy založeny na osobním kontaktu s ostatními. Vztahy se zde berou jako hodnoty, které ve značné míře ovlivňují chování a vývoj jedinců. **Sekundární skupinu** můžeme popsat jako takovou, v které nejsou vztahy osobní, tato skupina napomáhá k dosažení cílů a význam se přikládá skupině, nikoliv vztahům, jako je to u primární skupiny. Dále sociální skupiny dělíme podle velikosti na velké a malé. V **malé skupině**, jakou je například rodina, se klade důraz na vztahy mezi jedinci. Ve **velké skupině** se členové mezi sebou obvykle ani neznají, zastávají pouze stejnou ideologii a snaží se dosáhnout společného cíle. Podle způsobu vzniku dělíme skupiny na **formální**, které vznikají cíleně, mají určený cíl i pozice členů a **neformální**, kdy skupiny vznikají spontánně, a v těchto skupinách se přikládá důležitost vztahům mezi členy a společným zájmům. Posledním dělením, které je dobré si uvést je přesvědčení jedince, zda je součástí skupiny. Jedná se o členské, nečlenské a referenční skupiny. Kdy ve **členských** skupinách jedinec přijímá skupinu a stává se její součástí. V **nečlenských** skupinách se jedinec od ideologie skupiny distancuje a necítí se být součástí. A skupina, se kterou se jedinec ztotožní, přijme její hodnoty a normy se nazývá **referenční**. (Sociální skupiny [online], 2016). V období dospívání se jedná o zcela nezastupitelnou skupinu vrstevníků. Tyto skupiny většinou vznikají spontánně na základě stejných nebo podobných zájmů a společných činností. Pokud trávení v takové skupině nevykazuje negativní jevy, jedná se o velice důležitý faktor ovlivňující i zdraví dítěte.(Pávková, 2002, s.)

Hromadné sdělovací prostředky

Všechna sdělovací média nabízejí mnoho „produktů“ určených pouze pro děti. Pokud jsou produkty zvoleny vhodně, mají bezpochyby pozitivní vliv na děti. Děti se díky těmto zvoleným produktům mohou dozvědět mnoho zajímavých věcí ze světa lidí, zvířat i vědy. Jedinci ovšem zneužívají i sledování produktů pro dospělé, což má bohužel negativní dopad na jejich osobnost.

Místo bydliště

Trávení volného času je také ovlivněn místem bydliště. Život na vesnici či ve městě samozřejmě určuje i výběr volnočasových aktivit, a jelikož se můj průzkum zaměří na město, bude dobré si uvést rozdíly trávení volného času ve městě a na vesnici. Gulová ve své publikaci uvádí, že děti z menších obcí ke svému rozvíjení schopností nejčastěji musí dojíždět do větších měst, která jsou vždy několik desítek kilometrů vzdálená, aby mohly navštěvovat zájmové kroužky nebo se naplno rozvíjet ve svých zájmech. S tímto tvrzením musím jenom souhlasit. I já vyrůstala na vesnici a vím, že když jsem chtěla navštěvovat nějaký zajímavější kroužek, museli mě rodiče dovážet do města, které je od naší vesnice vzdálené 15 kilometrů. O organizované aktivity pro děti je tedy na vesnici zodpovědná většinou škola, farnost nebo různé spolky. Gulová také uvádí, že pokud dítě vyrůstá na vesnici, je dobré dbát na tradiční možnosti trávení volného času. Což v našem případě znamená například návštěvu hasičského sboru, skautských organizací a tábornických činností. (Gulová in Němec, 2002, s. 117, 118).

2 Rizikové chování a volný čas

Chápeme je jako chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných nebo jiných rizik pro jedince či společnost. Ve školní prevenci rozlišujeme devět oblastí rizikového chování (Miovský, 2010, s. 76)

V této kapitole rozeberu vybrané oblasti rizikového chování ve volném čase a zaměřím se také na prevenci těchto jevů.

1. Záškoláctví

2. Šikana a extrémní projevy agrese

6. Sexuální rizikové chování

3. Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě

7. Prevence v adiktologii

4. Rasismus a xenofobie

8. Spektrum poruch příjmu potravy

5. Negativní působení sekt

9. Okruh poruch a problémů spojených se syndromem CAN

2.1 Záškoláctví

Vymezuje pedagogický slovník jako „jev, kdy se žák úmyslně, bez omluvitelného důvodu a bez vědomí, popř. souhlasu rodičů nezúčastňuje vyučování a zdržuje se mimo domov. Má zpravidla souvislost se školní neúspěšností žáka.“ (Walterová, Průcha, Mareš, 2003, s. 310).

Je to takzvané „chození za školu“. Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka základní a střední školy. Jedná se o přestupek, kdy žák úmyslně zanedbává školní docházku. Pokud má pedagog podezření, že žák úmyslně zanedbává školní docházku je v jeho kompetenci informovat a řešit tuto situaci se zákonným zástupcem žáka. Vágnerová dělí záškoláky na tři skupiny - Žáci podprůměrní, žáci, kteří mají dobrý prospěch, ale bojí se ztráty své pozice ve skupině a žáci nadprůměrně nadaní, kteří se při výuce nudí. (Vágnerová, 2002, s. 39 – 40).

2.2 Šikana a extrémní projevy agrese

Agresi popisuje Průcha jako „tendence projevovat nepřátelství ať už slovně nebo útočným činem; tendence prosazovat sám sebe, své zájmy a cíle bezohledně, nemilosrdně až

brutálně; tendence ovládnout sociální skupinu, získat takové postavení, které umožňuje vnucovat jí určité názory, rozhodovat o její činnosti a osudu jednotlivých členů“ (Walterová, Průcha, Mareš, 2003, s. 12)

Jedná se o agresivní chování, které je použito proti druhé osobě. Fyzické napadení s následkem ublížení na zdraví, ublížení sama sobě – sebepoškozování a poškození cizí věci – vandalismus.

Při **šikaně** jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Jeden z nejsilnějších faktorů, který ovlivňuje vznik šikany, jsou osobnostní charakteristiky členů skupiny. Vágnerová chápe šikanu jako ponižování slabšího dítěte, které nemůže z dané situace v pořádku uniknout a neumí se dostatečně bránit.

2.3 Rizikové sporty, a rizikové chování v dopravě

Tento projev rizikového chování je relativně nový. Jde o záměrné vystavování sebe nebo druhých nepřiměřeně vysokému riziku újmy na zdraví nebo ohrožení života v rámci sportovní činnosti nebo v dopravě. U dětí a mladistvých patří mezi následky například pozdní návraty, stopování, pohyb večer nebo v noci na opuštěných místech, nedodržování dopravních předpisů, chůze na červenou, chůze po kolejích, experimenty se změněnými stavy vědomí, experimenty s hořlavými, neopatrné chatování, experimenty s vlastním vzhledem. (www.prevence-praha.cz)

2.4 Rasismus a xenofobie

Rasismem rozumíme přesvědčení, že někdo tím, že má určité biologické znaky odlišné některé lidské rase, je méně nebo více hodnotným než ostatní, kteří tyto znaky nemají. V krajním případě se může jednat o názor, že určité rasově vymezené skupiny obyvatelstva nejsou lidé, ale bytosti nižšího či vyššího řádu.

Xenofobie je charakterizována projevy odporu, nepřátelství ale i nedůvěrou ke všemu cizímu a strach ze všeho cizího. Konkrétním projevem je nepřátelství k lidem jiné barvy pleti, jiné národnosti, jazyka, a kultury. (www.prevence-praha.cz)

2.5 Sexuální rizikové chování

Rizikové chování v oblasti sexuálních aktivit je takové chování, které vykazuje pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní či sociální). Například nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace

užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem apod. Největším rizikem v této oblasti je AIDS. Je to Syndrom získaného selhání imunity Soubor příznaků a infekcí, který je následkem poškození imunitního systému člověka virem HIV.

2.6 Okruh poruch a problémů spojených se syndromem CAN

Případy, ve kterých se stává rodina a její prostředí zdrojem psychických problémů a sociálně patologických jevů dítěte mezi které patří zejména syndrom týraného a zanedbávaného dítěte (CAN) definuje Fischer jako „poškození tělesného, duševního, i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 144). Takovéto zacházení ze strany dospělé osoby dítěti blízké má pro dítě velice závažné následky i do budoucího dospělého života.

2.7 Prevence sociálně patologických jevů

V této podkapitole jsem čerpala ze Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012. Oddíl 3 rozděluje prevenci na primární a sekundární. Nejprve si přiblížíme zaměření primární prevence a to na předcházení všech rizikových jevů (tj. záškoláctví, vandalismus, šikana, rasismus,...) a na rozpoznání a zajištění včasné pomoci žákům zejména při domácím násilí, poruch příjmu potravy a týrání či zneužívání dětí. **Primární prevencí** lze chápat takové aktivity či činnosti, jejichž cílem je předcházení všech sociálně patologických jevů u dětí. **Sekundární prevence** se již snaží zamezit rozvoji a přetrvávání rizikového chování. V tomto pojetí se sekundární prevence zabývá včasnou intervencí, poradenstvím a léčením. (MŠMT 2009, s. 9). Nešpor definuje pojmem **terciární prevencí** působení na jedince, u kterého již došlo k projevu sociálně patologických jevů a snaží se zabránit jeho recidivě.

3 Charakteristika období adolescence

Období adolescence je velmi náročná etapa, podle Vágnerové se zde ukončuje doba mezi dětstvím a dospělostí. U dívek toto období začíná během 16. roku a u chlapců v 17. roce. Koncem období se rozdíly mezi děvčaty a chlapci vyrovnávají. Horní věková hranice se však nedá přesně stanovit, protože záleží na společenských a kulturních zvyklostech.

V méně rozvinutých zemích je jedinec po dosažení určitého věku pomocí rituálů a stanovených pravidel přijat mezi dospělé. Přijímá symboly dospělého a stává se rovnoprávným členem ve společnosti dospělých. V některých zemích se přechod do dospělosti může posouvat do vyššího věku. Podle právních faktorů je právní odpovědnost v České republice určena dosažením 18 roku. (Šimíčková – Čížková a kol., 2010, s. 126)

Šimíčková (2010) přiřazuje tomuto období několik hlavních vývojových úkolů. Vytvořit si pocit vlastní identity, přijmout normy společnosti, vytvořit si vědomí vlastní hodnoty, přijmout za své morální principy dané společnosti, postupně se stát nezávislými na rodičovské autoritě. Adolescent se tak postupně stává osobností a získává charakteristické vzorce myšlení, emocí a chování.

Vágnerová udává, že období je typické pro tvorbu vlastní identity. Adolescence je obdobím extroverze, touha být členem různých skupin, pohybovat se co nejčastěji ve společenských situacích. Jedinec se stává citově nezávislým na vlastních rodičích, ale má potřebu partnerství a citové sounáležitosti. Navazují kontakty s jinými dospělými, mohou mít dobrý vztah k učitelům, ke spolupracovníkům. Pokud mají vnitřní hodnoty, akceptují dospívajícího v jeho individualitě, chovají se podle morálních norem, které jsou pro adolescenta přijatelné. Adolescenti reagují na přehnanou autoritativnost dospělých s odporem, vyvolávají konflikt a velice často se staví do opozice. Jedinci mají velkou potřebu sdružovat se do skupin, což napomáhá k sebeoceňování. (Šimíčková – Čížková a kol., 2010, s. 129)

V tomto období je velice důležité navazování erotických vztahů s druhým pohlavím. Toto období je také typickým obdobím prvních lásek, období citové spřízněnosti. Nedostatek erotických zkušeností může způsobit snižování sebevědomí. Také značná nekritičnost partnera, neuvážlivost v jednání, velké společné zájmy, zklamání prvních lásek je bolestně

prožíváno. Jedinci potřebují být úspěšní, zažívat pochvalu od svého okolí a mít uspokojivý erotický vztah. Neúspěch v těchto oblastech se poté snaží kompenzovat v jiných aktivitách.

U **kognitivního vývoje** adolescent objevuje získané poznatky ovšem z vyšší úrovně, než tomu bylo u puberty. Daleko více se v tomto období přiklání k realitě, než tomu je u puberty, kdy je velký sklon k naivnímu romantismu. V období adolescence je typický projev radikalismu a nekompromisnosti. Při střetu s dospělými velice rádi projevují jedinci svůj názor, u kterých zcela jasně nedomýšlí důsledky svého chování. V tomto období se u jedince projevuje nový záměr, kterým je systematizace poznatků, díky kterému zjišťuje vztahy a souvislosti mezi nimi. Dokáže získat velice širokou znalost pojmů, díky čemuž v mnohém překonává dospělé. U adolescence se projevuje utřídování světového názoru, hodnotového systému a přebírá morální kodexy. Adolescenti mají potřebu vytvořit si svůj vlastní názor, ke kterému dojdou z vlastní zkušenosti, což je pro tento vývoj taky velice zdravé a důležité, jelikož si jedinec tento názor utváří pomocí argumentů. (Šimíčková - Čížková, 2010, s. 128)

Volba povolání je velice důležitým a složitým úkolem. Volba povolání spadá většinou k 18. roku života. Tento úkol je také většinou střetem zájmů jedince a rodičů, výsledkem střetu jsou důvody pro určitou volbu, buď mladý člověk volí podle přání a rozhodnutí rodičů, nebo je sám nevyhraněný, že to oslabuje jeho aktivní prosazení, nebo má jedinec určitá přání a zájmy, avšak jeho představy jsou nejasné, nevyhraněné a volí částečně i pod vnějším vlivem. Rozhodnutí je složitější většinou pro chlapce než pro dívky. Tlak na profesionální orientaci u chlapců je výraznější, měli by volit tak, aby se stali ekonomicky nezávislími, měli vyšší status ve společenské hierarchii. Je u nich předpokládáno, že budou jako pokračovatelé rodinné tradice. U děvčat se naopak předpokládá, že budou spíše plnit role mateřské a partnerské, požadavky na kvalitu a úroveň profesionální přípravy jsou převážně druhořadé. (Šimíčková - Čížková, 2010, s. 130)

4 Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu

V této kapitole již podrobněji rozeberu zařízení, které do této kapitoly spadají. Jedná se o diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy.

Zde je důležité si vymezit rozdíl mezi ústavní, ochrannou výchovou a předběžným opatřením.

Ústavní výchovou rozumíme opatření uložené soudem, pro ochranu výchovy dítěte, kterou rodina určitý, způsobem ohrožuje či narušuje.

Ochrannou výchovou je takové opatření, které soud navrhuje poté, co dítě spáchá čin, který by byl soudem vyhodnocen jako trestný při trestné zodpovědnosti dítěte.

Předběžné opatření je takové opatření, které soud ustanoví ihned, očitne – li se dítě bez rodinné výchovy, či je jeho výchova vážně ohrožena.

4.1 Diagnostické ústavy

Tato zařízení přijímají děti ze dvou důvodů. Prvním důvodem je, že dítě nemůže vyrůstat ve své rodině, protože rodina mu neposkytuje péči, kterou by poskytovat měla. Druhým důvodem jsou výrazné poruchy v chování jedince. Pobyt v diagnostických ústavech trvá převážně osm týdnů. Po tuto dobu plní ústav diagnostickou, vzdělávací, terapeutickou, výchovnou a sociální, organizační a koordinační funkci (Zákon 109/2002 Sb. §5).

Velice důležitou součástí diagnostických ústavů je rozvoj kvalitního využívání volného času. Po stanovení diagnózy rozhoduje ústav o umístění dítěte do příslušného zařízení, například do dětského domova nebo výchovného ústavu.

Pávková (2002) za základní skupinu považuje oddíl, který se skládá přibližně z pěti až osmi dětí stejného pohlaví, přibližně stejného věku, stejného rizikového chování nebo stejné poruchy chování.

Ze zákona 109/2002 Sb. se dozvíme, že při umístění jedince s uloženou ochrannou výchovou se bere v úvahu nejbližší ústav bydliště osob odpovědných za výchovu jedince, pokud by tím ovšem nebyl ohrožen mravní vývoj dítěte. „Se souhlasem ministerstva mohou být v diagnostickém ústavu ustanoveny výchovné skupiny pro účely péče o děti,

„jimž je nezbytné zajistit dokončení studia, poskytování psychologických nebo speciálně pedagogických služeb nebo jsou známy jiné okolnosti, pro něž není děti vhodné přemístit.“

Po skončení povinné školní docházky se pro děti zřizují takzvané diagnostické třídy, ve kterých se dbá na přípravu dítěte na budoucí povolání. Tyto třídy se stejně jako školní třídy naplňují do počtu osmi dětí. (Zákon 109/2002 Sb. §11)

4.2 Dětské domovy

Tato školská zařízení pečují o děti bez známek poruch chování. O tyto děti se rodiče nebo jejich zástupci nedokážou, nemohou nebo nechtějí starat. „Mohou to být děti z rodin, ve kterých se výrazně projevují sociálně patologické jevy (drogová závislost, agresivita apod.), děti závažně a dlouhodobě nemocných rodičů, rodičů ve výkonu trestu nebo mentálně retardovaných, děti z extrémně chudých rodin. Osířelé děti jsou spíše výjimkou.“. Do dětských domovů jsou umisťovány děti od 3 nejpozději do 18 – 19 let. Do dětských domovů se také umisťují nezletilé matky s dětmi. Děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí domovů. (Pávková, 2002, s. 51)

Výchovné působení domova je nejdůležitější v době před a po vyučování. Práce vychovatele je zde velmi důležitá, připravuje žáky na vyučování, učí děti sebeobslužným a hygienickým návykům a snaží se odbourat zlozvyky. Důležitou součástí mimovyučovací výchovy je pedagogické ovlivňování volného času. Dětské domovy nejčastěji plní výchovné, vzdělávací a sociální funkce. (Zákon 109/2002 Sb. §12)

4.3 Dětský domov se školou

Zajišťuje péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou nebo o nezletilé matky s dětmi. U těchto jedinců se prokazují značné známky závažných poruch chování nebo duševních poruch. V těchto zařízeních jsou ubytováni děti od 6. let do skončení povinné školní docházky. Děti uskutečňují povinnou školní docházku ve škole, která je vystavěna při dětském domově. Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi je rodinná skupina s počtem 5–8 dětí. (Pávková, 2002, str. 53). Pokud se dítě po ukončení povinné školní docházky nemůže dále vzdělávat na středních školách pro pokračování závažných poruch chování je umístěno do výchovného ústavu. (Zákon 109/2002 Sb. §13)

4.4 Výchovný ústav

Stará se o děti starší 15. Let se závažnými poruchami chování, u kterých byla nařízena ústavní či uložena ochranná výchova. Do výchovných ústavů mohou být také umístěny nezletilé matky s dětmi. Podle zákona 109/2002 se do výchovného ústavu mohou umístit i děti starší 12 let, které vykazuje závažné poruchy chování.

Při výchovném ústavu je také zřízena základní, střední či speciální škola. Ústav plní převážně sociální a výchovně – vzdělávací funkci. Ústavy poskytují i výchovně – léčebnou péči, kterou zajišťují pomocí speciálně pedagogických a psychologických metod. Z hlediska prevence je velice důležité vedení dětí k rozumnému trávení volného času, zejména výběr správných zájmových činností.

Tato zařízení zajišťují dětem slušné prostorové podmínky, jako jsou obývací pokoj, ložnice dětí, kuchyňka s jídelnou, sociální zařízení a pokoj vychovatelů. Zajišťují dětem také ošacení, obuv, potřeby pro vzdělávání, včetně výpočetní techniky, běžné elektrické přístroje, vybavení pro rekreaci, sport, turistiku a další zájmové činnosti. (Pávková, 2002, s. 53)

Výdaje za péči o dítě v ústavu hradí z části osoby, které jsou zodpovědné za výchovu – rodiče, pokud mají vlastní příjmy. Výši příspěvku udává příslušný státní orgán, většinou podle věku dítěte.

Péči zajišťují pedagogičtí pracovníci, denní program a péči mají na starost většinou dva vychovatelé a noční péči mají na starost vychovatel nebo asistent pedagoga. Dalšími pracovníky zařízení může být psycholog, speciální pedagog – etoped, sociální pracovník. Provoz zařízení dále zajišťují nepedagogičtí pracovníci. (Pávková, 2002, s. 54)

4.4.1 Práva a povinnosti dětí umístěných v zařízení

Jedinec má podle zákona 109/2002 sbírky **právo** na rozvoj tělesných, duševních a citových schopností a sociálních dovedností, na respektování své lidské podstaty. Pokud nemá závažný problém ve vztahu se sourozenci, má právo být umístěn na stejné místo s nimi. Účastnit se činností a aktivit, které zařízení organizuje. Pokud zařízení plánuje provádět nějaké změny v opatřeních, která se ho týkají, má dítě právo se k nim vyjádřit a na jeho vyjádření musí být brán zřetel. Dítě má právo na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za jeho výchovu a dalšími blízkými osobami. „Dítě může opustit samostatně se souhlasem pedagogického pracovníka zařízení za účelem vycházky, pokud se jedná o

dítě starší 7 let věku, pokud nedošlo k zákazu nebo omezení v rámci opatření ve výchově“ (Zákon 109/2002 Sb. §20) Důležitá je taky podpora po propuštění ze zařízení, aby bylo dítě schopno začlenění do společnosti.

Mezi **povinnostmi** můžeme zařadit dodržování předpisů a pokynů k ochraně zdraví. Dítě by mělo dodržovat kázeň, plnit úkoly, které mu zadají pracovníci zařízení, nemělo by ničit svoje i cizí věci, brát ohledy na ostatní a také se komunikovat a chovat se ve slušnosti se všemi, se kterými přichází do styku. Dítě má povinnost se podrobit dechové zkoušce či odebrání krve, pokud má vedoucí pracovník nebo ředitel podezření, že je pod vlivem omamných látek.

4.4.2 Práva a povinnosti osob odpovědných za výchovu vůči zařízení

Zákonní zástupci mají **právo** na informace o dítěti. Dále mají právo na udržování kontaktu s dítětem, pokud by tento kontakt neohrozil dítě a jeho výchovu. Zástupci mohou požádat o poradenskou pomoc ve věcech výchovné péče o dítě.

Povinnostmi zákonných zástupců je zejména předání veškeré dokumentace, která souvisí s jejich dítětem, zařízení, do kterého bude dítě umístěno. Dále je důležité, aby se i zástupci seznámili s vnitřním řádem zařízení a dodržovali ho. Oznámení zařízení podstatné okolnosti pobytu dítěte u nich, týkající se zejména jeho zdraví a výchovy. (Zákon 109/2002 Sb. §26).

4.4.3 Rizika výchovného ústavu

Největším úskalím výchovných ústavů je podle Matouška takzvaný **hospitalismus**, který znamená dobré přizpůsobení se podmínkám, které výchovný ústav nabízí. Tento stav ale bohužel snižuje schopnosti adaptovat se na podmínky mimo ústav. Jedinec se pohybuje v omezeném prostoru ústavu, stýká se s omezeným počtem jedinců, kteří v ústavu také žijí a s malým počtem personálu. Proto je pro něj potom těžké se orientovat v neuspořádaném a nepřehledném světě mimo ústav. Dalším rizikem jsou **homogenní kolektivy**. Ústavy jsou většinou zřizovány pro stejná pohlaví a často i stejné problémy. I jedinci umístění v ústavech nepřestávají být sexuálně citíci, proto se v mnoha případech vyskytují homosexuální vztahy. Po propuštění z ústavů u dospělých se tyto vztahy rozpadají, avšak u mladistvých mohou přetrvat na celý život. **Ztráta soukromí** je dalším předpokládaným rizikem výchovných zařízení. Ústavy nemohou jedinci nabídnout takový komfort, ve kterém by si mohl například vybrat, s kým bude pokoj sdílet nebo aby mohl mít svůj vlastní pokoj. (Matoušek, 1999, s. 118,122)

Matoušek dále také uvádí za riziko výchovných ústavů **ponorkovou nemoc**, která vzniká lehce, jelikož stejní jedinci spolu v ústavu tráví většinu času. Z počátečního pozitivního projevu emocí se postupem času může stát agresivní a nepřátelské chování. Dále se v ústavech také velice často může vyskytnout i projev **šikany**, kdy v těchto případech mají největší autoritu nejagresivnější jedinci. Matoušek také uvádí, že v takových případech se násilí může stát pozitivně hodnoceným způsobem uplatnění práv a potřeb jedince. (Matoušek, 1999, s. 119)

4.4.4 Výchovný ústav ve Velkém Meziříčí

Dále bych ve své práci velice ráda zmínila i zařízení, ve kterém se bude můj průzkum odehrávat. Je jím právě výchovný ústav ve Velkém Meziříčí. „Ústav má celkem tři pracoviště s celkovou kapacitou 84 dětí. Pracoviště Velké Meziříčí má kapacitu 42 děvčat. Pracoviště Janštejn s kapacitou 24 dětí. Pracoviště Žďár nad Sázavou má max. 18 chlapců.“ Součástí výchovného ústavu je také středisko výchovné péče, ambulantní poradenské pracoviště. (Výchovný ústav Velké Meziříčí [online])

Ústav je zodpovědný za výchovu dětí ve věku 15 – 18(19) let, u nichž byla nařízena ústavní výchova, uložena ochranná výchova nebo vydáno předběžné opatření. Jedná se o děti se závažnými poruchami chování a emocí. Účelem školského zařízení je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů v chování dítěte a zmírňovat příčiny a důsledky již vzniklých poruch chování. Cílem výchovného ústavu je vytvořit bezpečné prostředí, které by dítěti umožnilo uspokojování základních materiálních, citových i speciálních potřeb. Zajišťuje vhodné rozvíjení vědomostí, dovedností a návyků a také přihlíží k zájmům a zvláštěm každého dítěte. Dále se zde snaží vést děti k samoobsluze, sociálním i pracovním návykům, aby se po ukončení ústavní výchovy mohli v poklidu zapojit do společnosti

Ústav se nachází v blízkosti zámeckého parku v okrajové části Velkého Meziříčí u dálnice D1. V nedaleké blízkosti ústavu se nachází sportovní areál Areál zdraví a také Střední hotelová škola. Ústav je momentálně po celkové rekonstrukci a je rozdělen do tří budov. První budova je ředitelství ústavu, druhá slouží ústavní škole a třetí nově vystavěná budova je zázemím pro ubytování dětí, mimoškolní aktivity a školní jídelnu.

Co se ubytování týče, jedná se ubytování „rodinného“ typu. Jedná se o buňky, ve kterých se nachází jednolůžkové, dvoulůžkové i třílůžkové pokoje a do jedné buňky je maximální

kapacita 8 dětí. V každé buňce se nachází společná kuchyně a obývací pokoj společně s ostatním příslušenstvím.

Pro zájmové aktivity slouží dětem tělocvična, posilovna, místnost pro zájmovou činnost, relaxační místnost a studovna. Děti si na svých skupinách pravidelně každý víkend připravují, pod vedením vychovatelů, celodenní stravu.

Aktivity nabízené ústavem – z rozhovoru s paní Roháčkovou:

- Arteterapie,
- Výlety – pěší, cyklistické
- Sportovní soutěže – turnaj ve volejbale, tenisu, letní a zimní olympijské hry
- Zájmová umělecká činnost – tanec, zpěv, hra na hudební nástroj
- Spolupráce PESTALOZZI = kurzy pro přípravu na život mimo ústav, kde se setkávají děti z ostatních zařízení. Přípravné kurzy trvají po dobu 3 let a probíhají v uzavřených komunitách (Pardubice)
- Sauna, relaxační činnosti
- Tělovýchovná jednota – box
- Pomoc v útulku v Křoví
- Dobrovolné přednášky – těhotenství, kyberšikana
- Tělocvična, hřiště, posilovna
- Výtvarná a keramická činnost
- Pečení a vaření
- Velikonoční výstava – J klub
- Září/říjen – dětský den, sportovní den
- Lyžování, bruslení, kolečkové brusle
- Pletení z pedigu
- Návštěvy knihovny
- Týdenní výlety
- Koupaliště, bowling
- Poznávání Vysočiny – výlet
- Úklid přírody okolo zařízení

5 Průzkum

5.1 Cíle

Cílem mojí bakalářské práce je zjistit jak dívky ve vybraném výchovném ústavu tráví svůj volný čas. Zda dokáží vyjádřit, co znamená volný čas, jakým aktivitám a činnostem se věnují ve svém volném čase, jaké činnosti jim také ústav umožňuje, jakou dobu tráví organizovanými a neorganizovanými aktivitami, co by popřípadě rády zlepšily na svém trávení volného času a zdali je něco, co by chtěly zlepšit na zařízení a posledním dílčím cílem mojí práce je zjistit, jak dívky trávily svůj volný čas před umístěním do výchovného ústavu.

Dílčí cíle:

- Charakterizovat, jak často dívky z výchovného zařízení navštěvují činnosti, které jim zařízení nabízí
- Prozkoumat trávení volného času dotázaných dívek organizovanými i neorganizovanými činnostmi
- Popsat, jak jsou dívky spokojené s činnostmi a organizací nabízených činností
- Prozkoumat trávení volného času dívek před umístěním do výchovného zařízení
- Zjistit, z jakého důvodu se dívky nabízených aktivit neúčastní

5.2 Průzkumná metoda

V mojí bakalářské práci se bude jednat o kvantitativně orientovaný průzkum, který byl proveden na jaře roku 2019. Metodou, kterou budu získávat potřebná data, bude dotazník. Dotazník se bude skládat ze dvou částí. V první části bude hlavička, kdo je autorem dotazníku, krátké seznámení s dotazníkem, proč ho dívky mají vyplnit, anonymita dotazníků, nezneužití dat a postup při vyplňování dotazníku. Druhá část se již zabývá samotnými položkami v dotazníku, které se skládají z otevřených, výběrových a škálových otázek. Ke konci dotazníku je přiřazeno krátké poděkování za vyplnění. Tento dotazník je k nalezení v příloze této bakalářské práce.

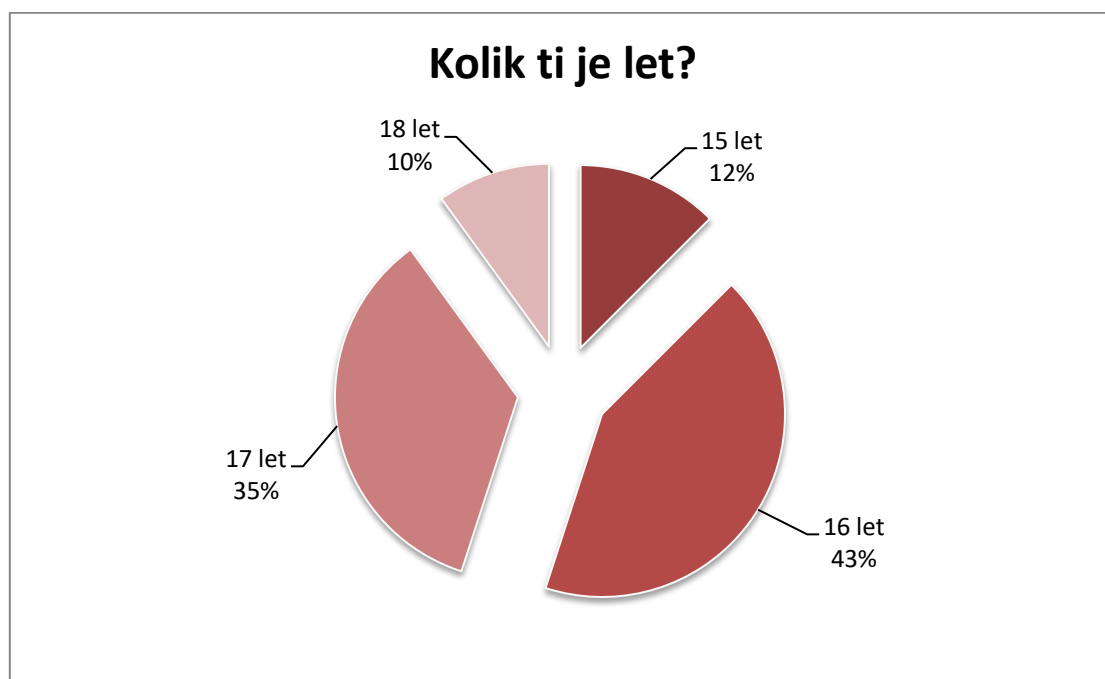
5.3 Zpracování dat

Data, která získám ze svého dotazníkového šetření, budou kvantitativně vyhodnocena. Jako první krok jsem zvolila uspořádání dat a sečtení četností pomocí čárkovací metody. Tato data jsem přenesla do programu Word Excel a dále z těchto dat vytvořila grafy, které

jsem následně okomentovala a popsala. Do závěru jsem uvedla shrnutí svého dotazníkového šetření a odpovědi na své cíle průzkumné části.

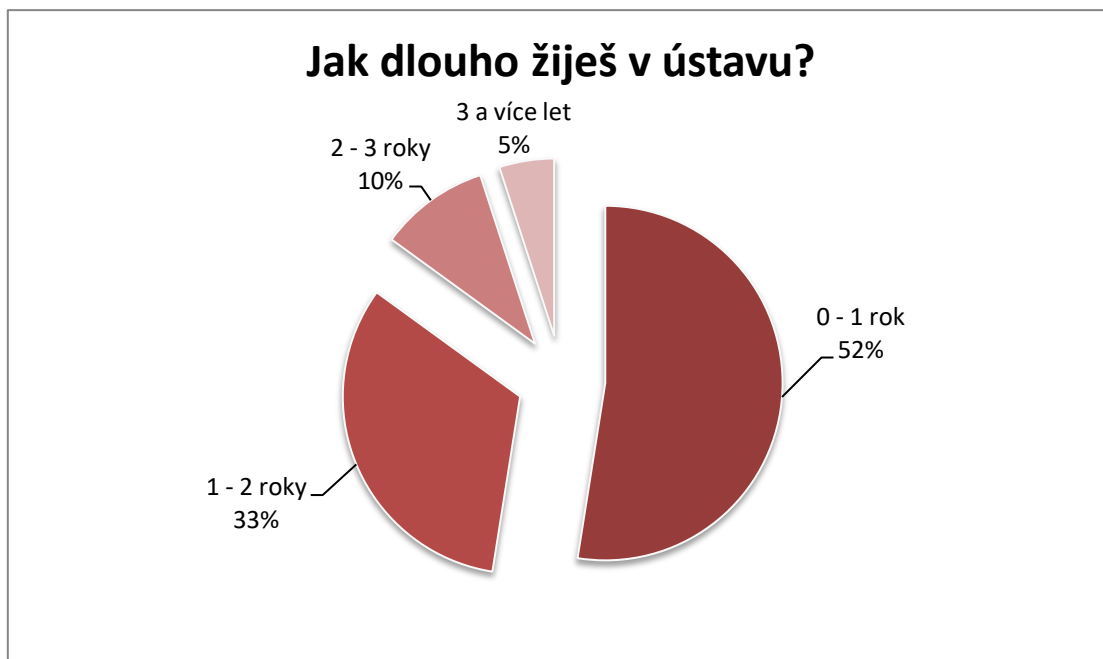
5.4 Průzkumný vzorek

Svůj dotazník budu zadávat ve výchovném ústavu, ve kterém se momentálně nachází 42 dívek. Dotazníku se však z jistých důvodů účastnilo pouze 40 dívek.

Graf 1

Z prvního grafu se dozvídáme, že v ústavu žijí děvčata ve věku od 15 do 18 let. Z odpovědí dívek vyšlo, že 15 let je 5 dívkám, 16 let je 17 dívkám, 17 let je 14 dívkám a 18 let je 4 děvčatům. Z procentuálního zastoupení vidíme, že nejvíce dívek v zařízení je ve věku 16 let, dále 17 let, 15 let a nejméně je zde dívek 18letých.

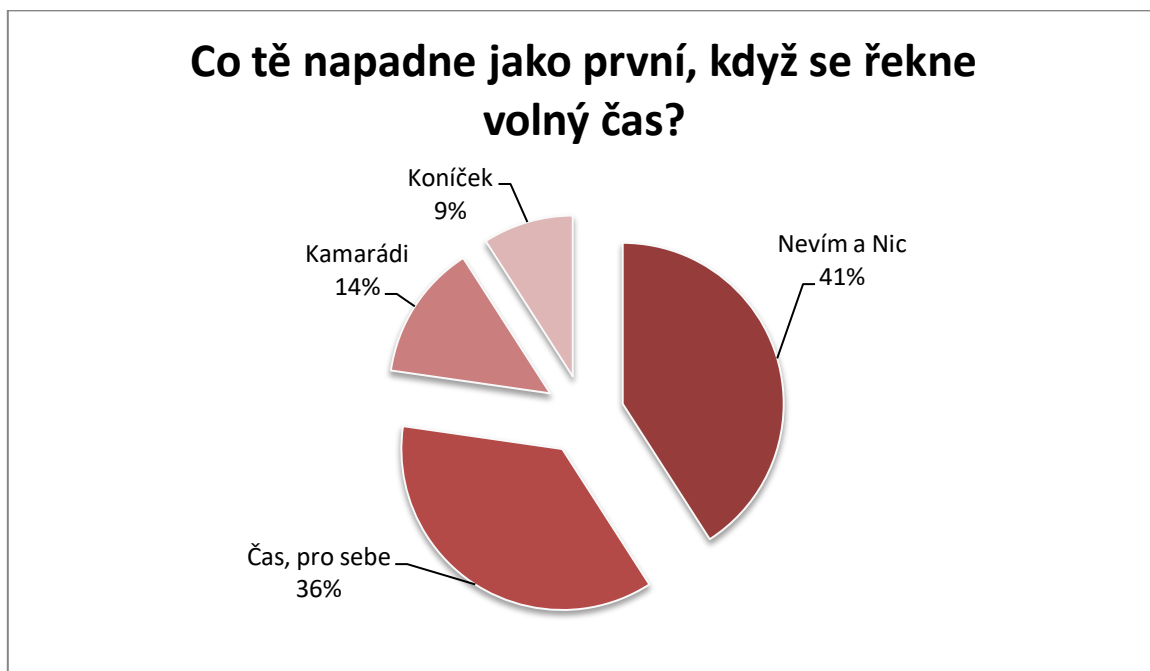

Graf 2

Délka pobytu dívek v zařízení se liší. Z grafu se ovšem můžeme dozvědět, že nejvíce dívky odpovídaly interval do jednoho roku. V tomto intervalu zde žije více jak polovina dívek (konkrétně 21). V rozmezí 1 – 2 roky v ústavu žije 13 dívek, do intervalu mezi 2 a 3 rokem se zapsaly 4 děvčata a více jak 3 roky zde žijí 2 dívky, které do ústavu byly umístěny před svým 15 rokem a v blízké době budou domov opouštět, jelikož již dovršily 18 let.

5.5 Analýza dat

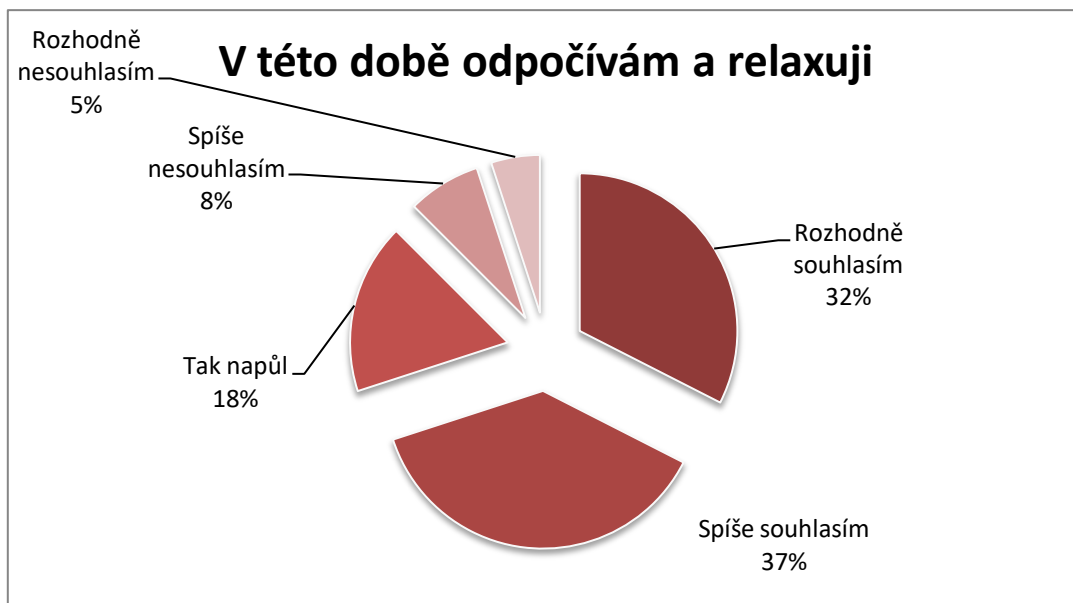
Nyní se zaměřím na zpracování položek v dotazníku, na které dívky odpovídaly pomocí otevřených, uzavřených i škálových otázek, které se týkaly volného času, volnočasových aktivit a trávení volného času.

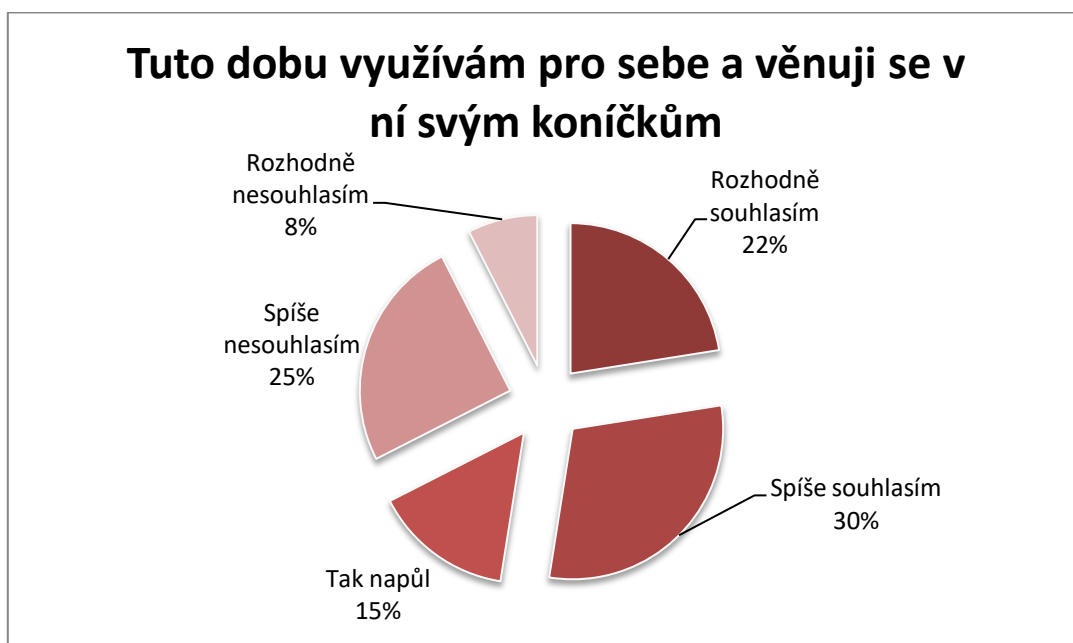
Graf 3

V této otázce, která byla otevřená, se děvčata nedokázala plně vyjádřit. Na tuto otázku odpovědělo 22 děvčat. Jak jsem se poté dozvěděla, je lepší pro děvčata dělat uzavřené otázky, které jsou schopné označit. V tomto případě se vyjádřilo pouze 13 děvčat, které na otázku neodpověděly „nevím“ nebo „nic“. Odpověď „Čas, který máme pro sebe“ se vyskytovala v dotazníku nejčastěji a to konkrétně 8x, další odpovědi byl čas trávený s kamarády, která se v dotazníku vyskytla 3x a poslední odpovědi byly koníčky, které odpověděly 2 dívky. Z tohoto grafu je tedy patrné, že děvčata hodnotí svůj volný čas jako dobu, kterou mohou věnovat samy sobě, přátelům nebo svému koníčku.

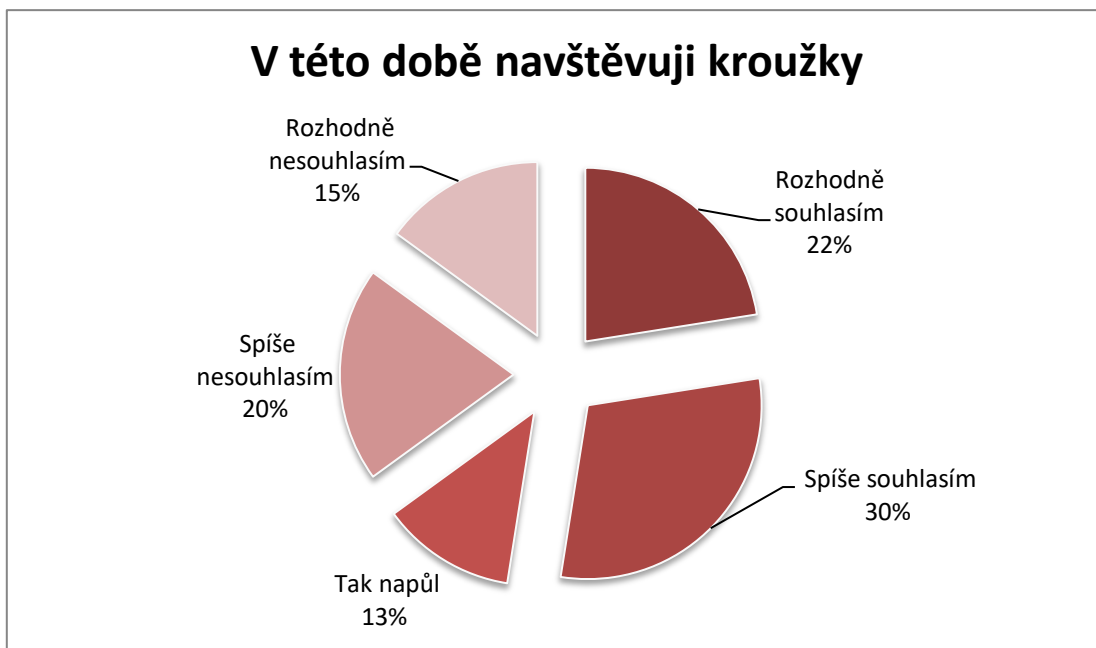
V dotazníku měla děvčata možnost zaznačit do tabulky, co pro ně volný čas znamená, pokud si nebudou vědět rady s otevřenou otázkou. Tyto odpovědi již dopadly lépe a mohla jsem se díky jejich odpovědím dozvědět, jak děvčata v zařízení vnímají volný čas.

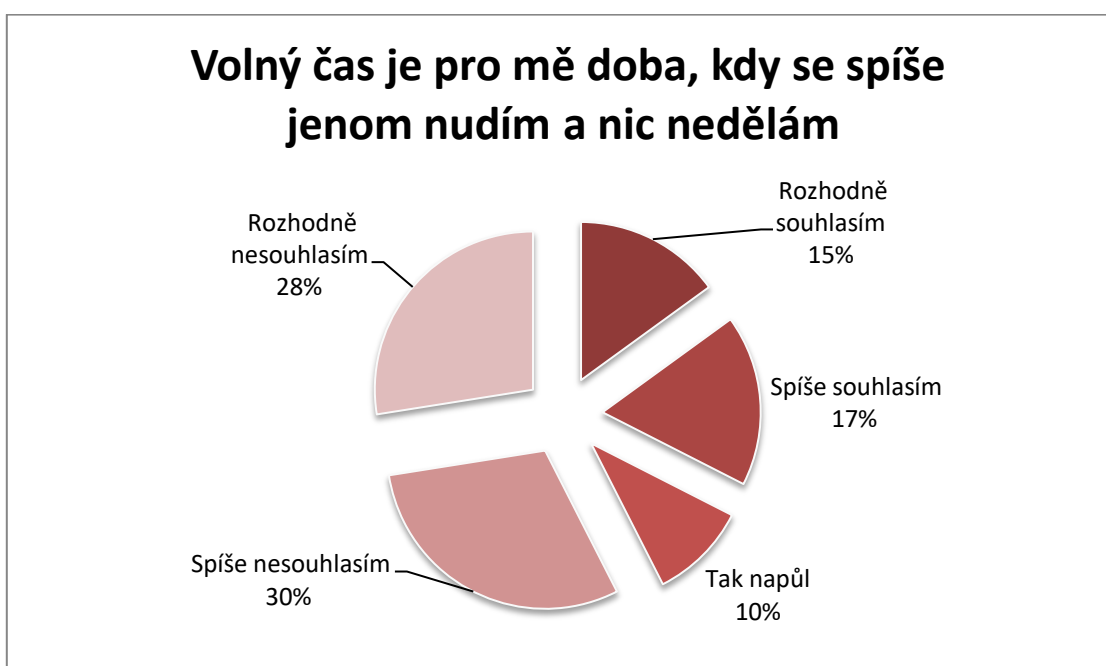
Graf 3a)

Graf 3b)

Graf 3c)

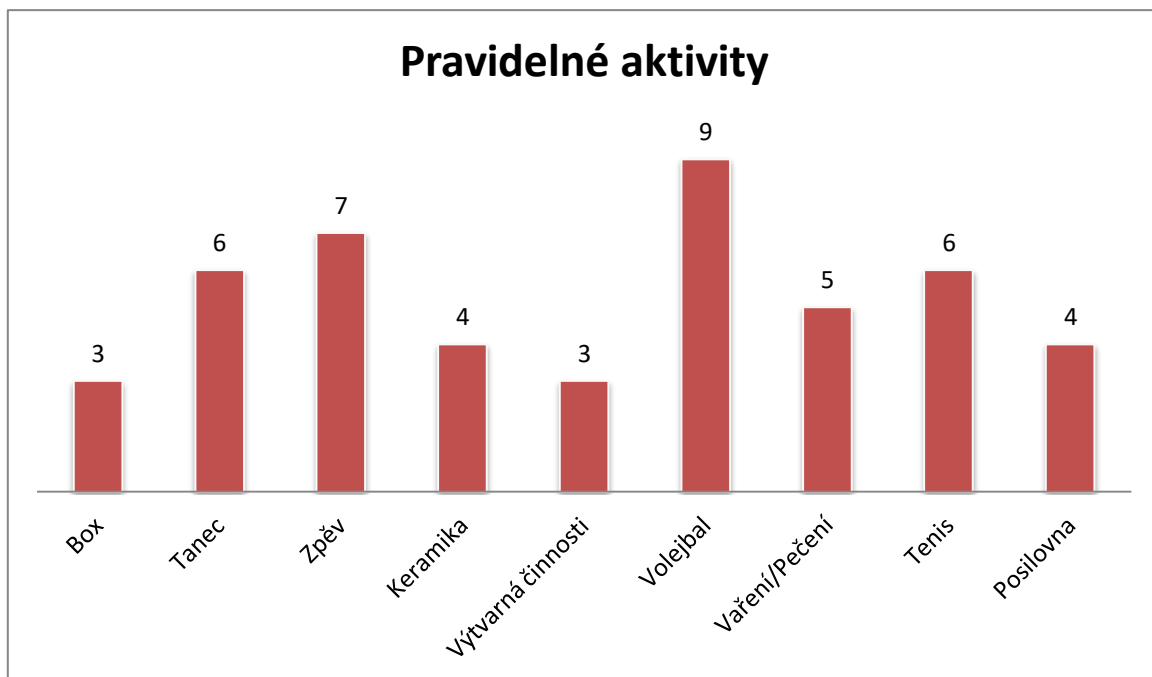
Graf 3d)

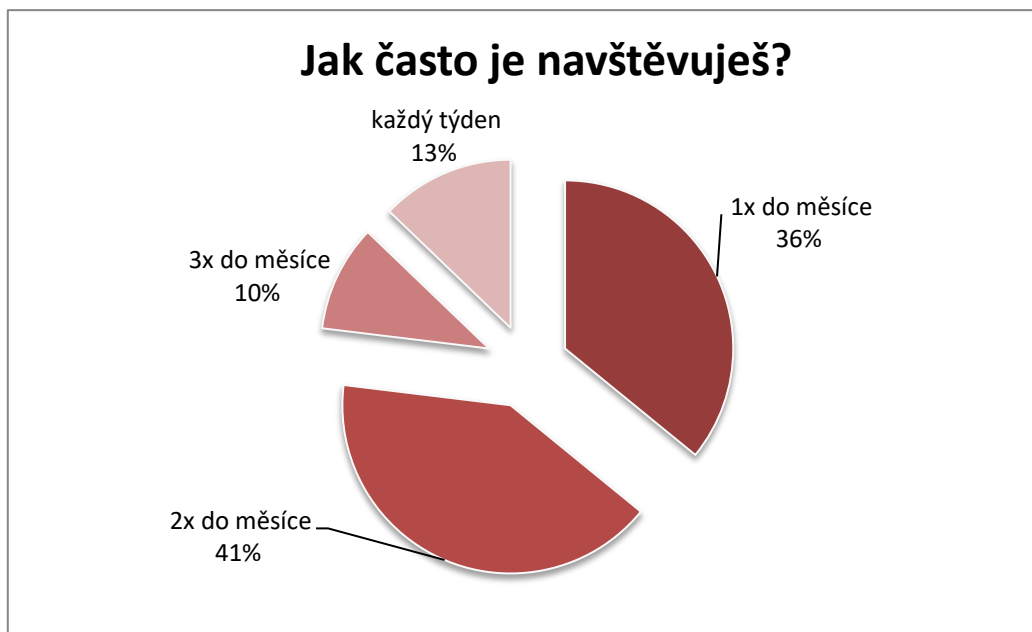
Graf 3e)

Díky těmto grafům, ve kterých mohla děvčata škálově rozdělit tvrzení, které by jim mohly pomoci vyjádřit se k volnému času, se dozvídáme, že děvčata vnímají svůj volný čas jako dobu, ve které je nikdo nekontroluje, a ony se mohou věnovat svým koníčkům, nebo mohou navštěvovat kroužky. Tvrzení, které pojednává o nudě ve volném čase, bylo nejčastěji hodnoceno jako negativní, což je velice pozitivním hodnocením pro mě i pro ústav, protože vidíme, že děvčata nevnímají své volno jako dobu, ve které by se měla nudit a nic nedělat. Dobu pro procházky děvčata také hodnotila kladně, což jsem se později dozvěděla od paní vychovatelky, musí si dívky vycházku zasloužit za dobré chování. V ústavu funguje denní režim a také denní povinnosti, za které se rozdávají plusové i minusové body. Pokud tedy chce některá s dívek na procházku, musí si ji zasloužit v denních povinnostech. Dalším velmi kladné hodnocení dostal výrok o relaxaci a odpočinku. Z grafu vidíme, že více jak polovina děvčat (28) odpovědělo, že pro ně volný čas znamená odpočinek a relaxaci. Tato odpověď je velice dobrý výsledek, dle mého názoru by měl ve svém volném čase relaxovat a odpočívat každý. Relaxace je velice dobrá proti stresu a pro uvolnění těla od každodenních záležitostí. Každý vnímáme volný čas jinak a zde vidíme, že i bez relaxace a odpočinku lze vnímat volný čas.

Graf 4

I když byla tato otázka otevřená, měla větší úspěch než otázka na volný čas. Tímto sloupcovým grafem, na který mi odpovědělo 37 děvčat, se dozvídáme, že většina aktivit je kreativních, výtvarných a zájmových – zpěv, keramika, výtvarná činnost, vaření a pečení. Dalšími aktivitami jsou sportovní činnosti – box, tanec, volejbal, tenis a posilovna. Většina odpovědí obsahovala jednu aktivitu, která se nejpravděpodobněji děvčatům líbí nejvíce, ovšem některé dívky zapsaly 2 – 3 aktivity, které pravidelně navštěvují, což je velice dobrý ukazatel využívání aktivit, které dívkám zařízení umožňuje.

Graf 4a)

Z tohoto grafu můžeme zjistit, že nejčastěji dívky navštěvují aktivity 1x – 2x do měsíce. Tuto odpověď využilo 30 děvčat. Ovšem odpověď „každý týden“ zaznačilo do dotazníku pouze 5 děvčat. Dle mého názoru je navštěvovat nabízené aktivity minimálně 2x do měsíce. Zařízení pro dívky vyhrazuje velké množství aktivit a snaží se jim v každém přání vyjít vstříc. Proto si myslím, že by děvčata měla být vděčná za každou možnost se těchto aktivit účastnit co nejčastěji.

Tyto aktivity se samozřejmě všechny nekonají ve výchovném zařízení. Většina sportovních aktivit se koná ve městě, ve kterém se zařízení nachází. Pro ústav je vždy v domluveném čase uvolněna tělocvična či posilovna. Kreativní zájmové činnosti se konají v hlavní budově ústavu, kde se nachází společenské prostory, které navozují krásnou atmosféru.

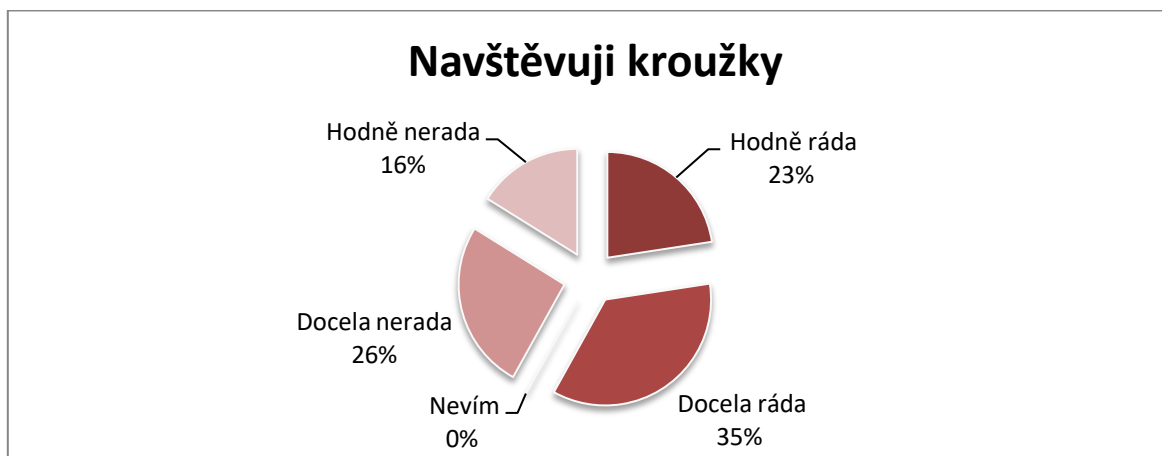
Když se v ústavu konají činnosti nebo akce, které jsou nepravdělné, účastníš se jich?

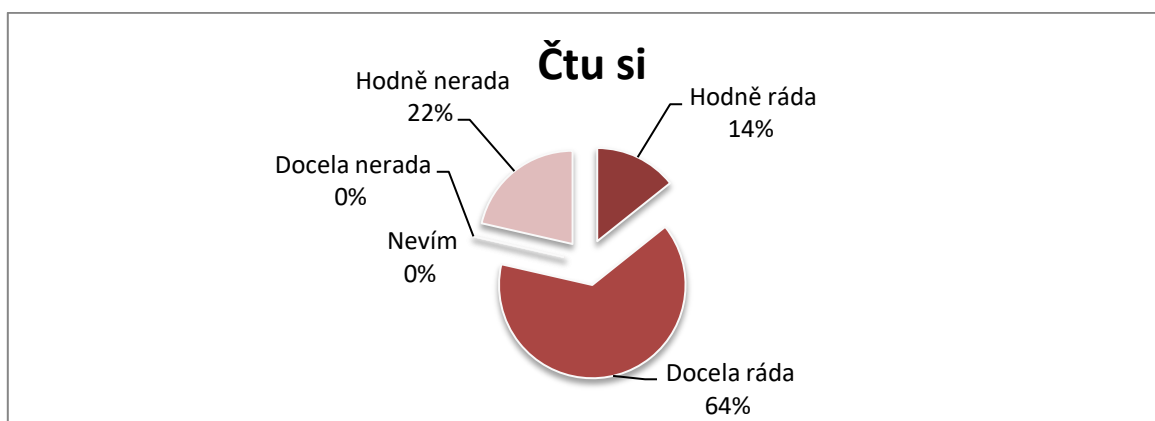
Graf 5

Nepravdělných akcí zařízení nabízí také velké množství. Velice mě zaujala odpověď více dívek a to „pomoc ve Křoví“. Když jsem se poté bavila s paní vychovatelkou, co si pod touto odpovědí mám představit, řekla mi, že čas od času chodí s děvčaty do blízkého útulku se psy, kde děvčata pomáhají například s venčením, krmením a úklidem. Tato odpověď mě velice potěšila, že děvčata nemyslí jenom na sebe, ale jsou ochotny pomoci ve svém volném čase i ostatním. Je pochopitelné, že takových nárazových akcí se nechtějí všechny účastnit, ale dívky, které se nepravdělných činností účastní je přes polovinu, to je taky velice pozitivní odpověď. Další odpovědí byl „jarní jarmark“, tato akce spočívala v tom, že si děvčata v ústavu připravila různé výrobky s velikonoční tematikou a poté šla s vychovatelkou do města (Klub J) a zde své výrobky prodávala. Velice se mi líbila i odpověď „výtvarné hodnocení“ o kterém jsem si taky zjistila bližší informace. Je to akce, kterou vychovatelky připravují pro děvčata. Při této činnosti se opět děvčata schází se společenské místnosti a výtvarně nebo jakkoliv jinak vytváří pocity z uplynulého období, co se jim povedlo, co naopak a za co se chtějí pochválit a v čem zlepšit. Tato motivační činnosti mě zaujala, jelikož si myslím, že v těchto případech je velice důležitá motivace dívek.

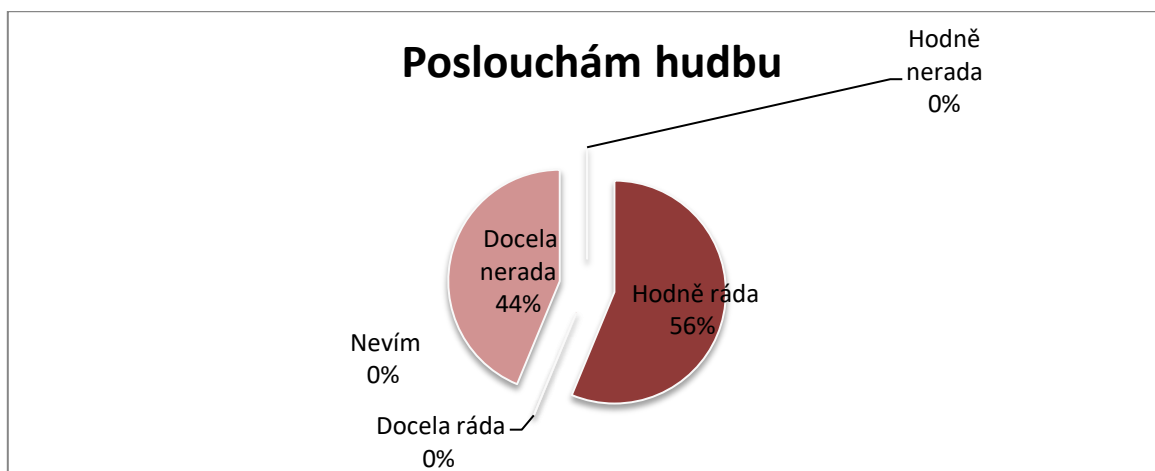
Pro otázku „Co děláš nejrady ve volném čase?“ jsem pro děvčata vybrala několik nejvhodnějších položek, na které dále odpovídaly pomocí škálových otázek. Odpovědi vyháží z následujících grafů.

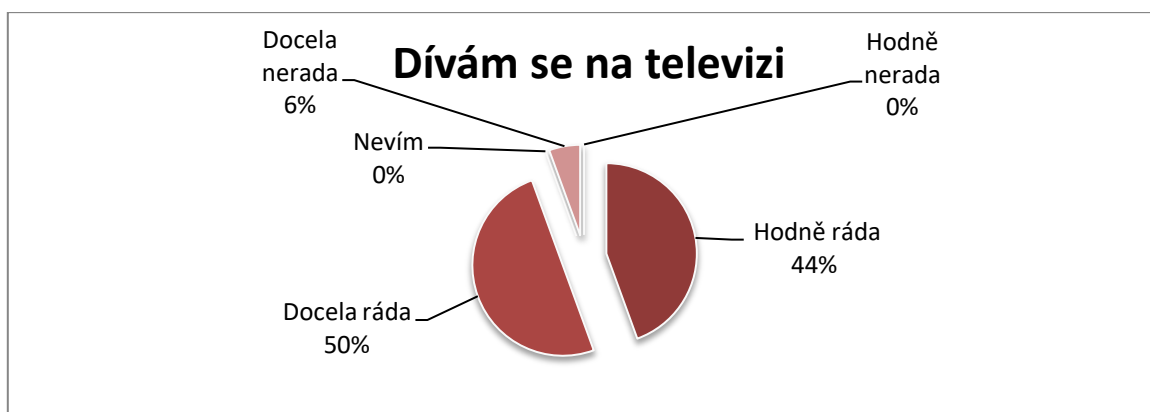
Graf 6a), (Odpovědělo celkem 31 děvčat)

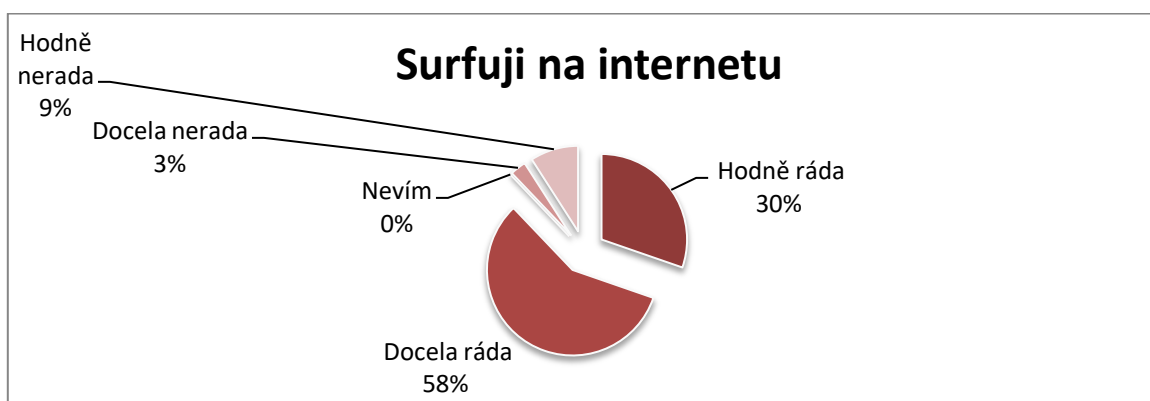
Graf 6b), (Odpovědělo celkem 14 děvčat)

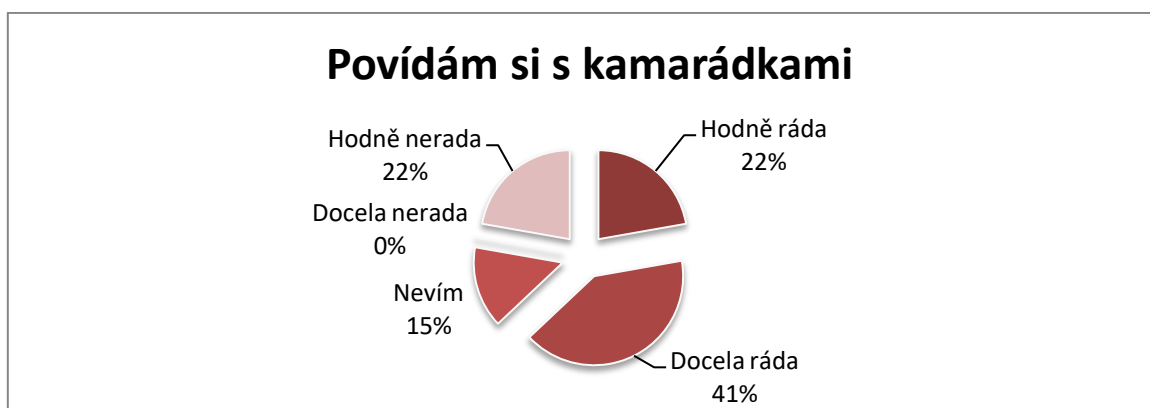
Graf 6c), (Odpovědělo celkem 16 děvčat)

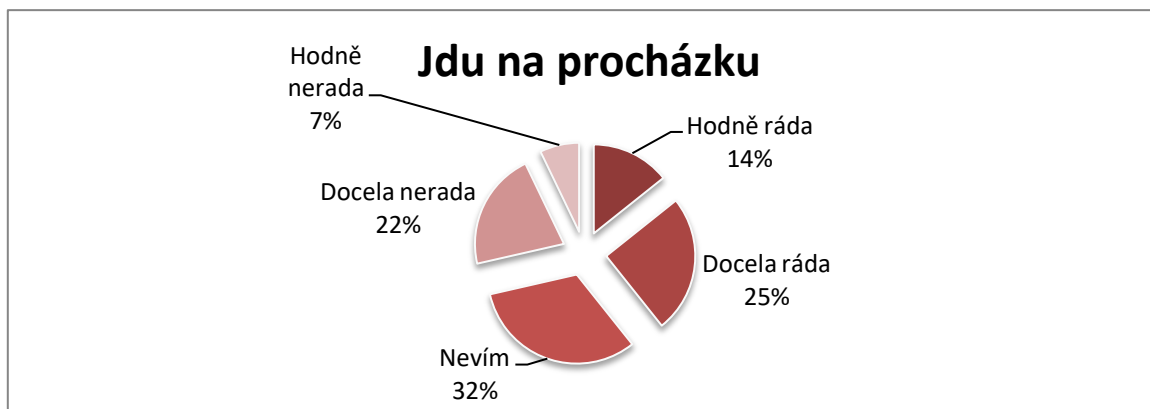
Graf 6d), (Odpovědělo celkem 36 děvčat)

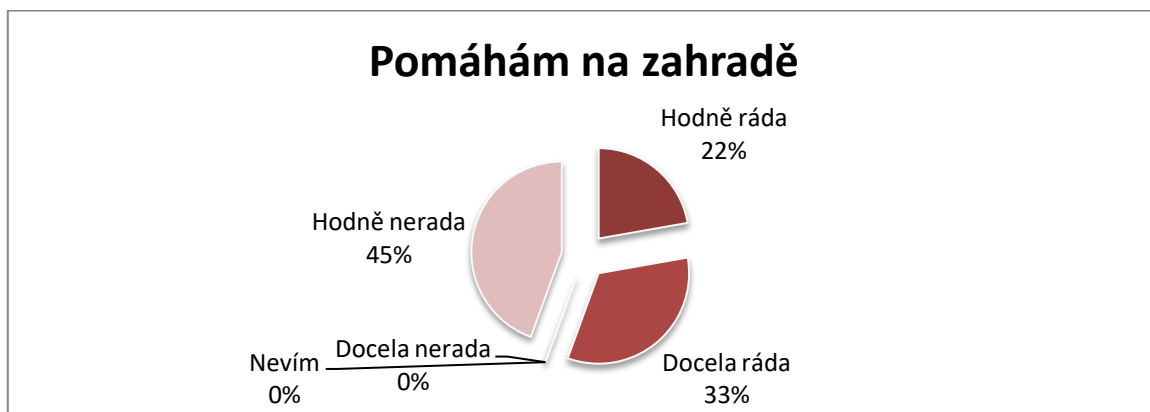
Graf 6e), (Odpovědělo celkem 33 děvčat)

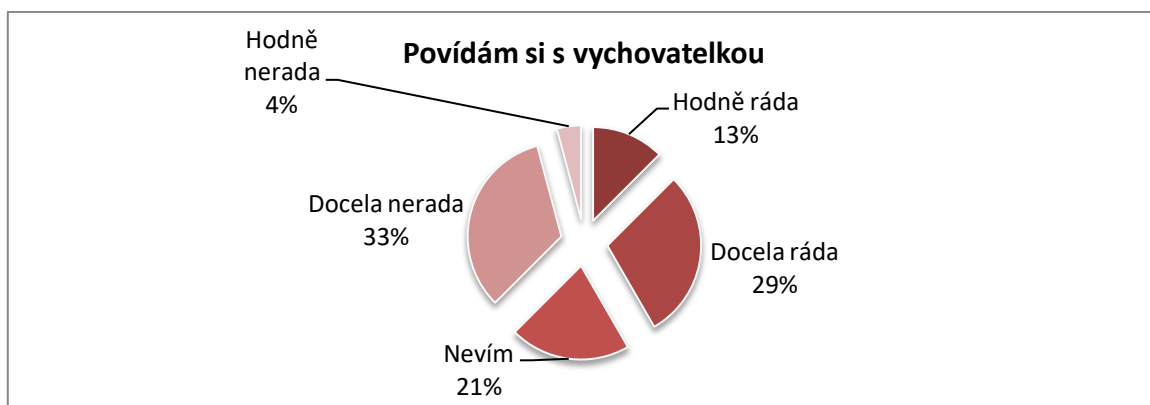
Graf 6f), (Odpovědělo celkem 27 děvčat)

Graf 6g), (Odpovědělo celkem 28 děvčat)

Graf 6h), (Odpovědělo celkem 9 děvčat)

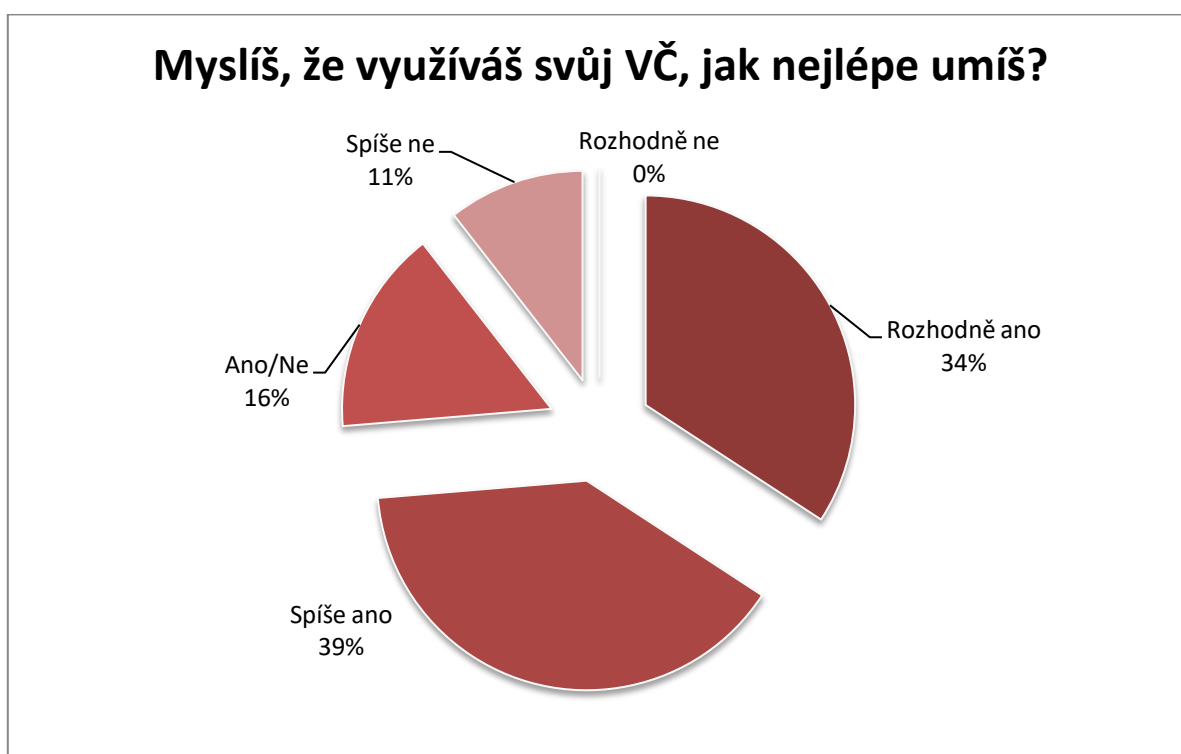

Graf 6i), (Odpovědělo celkem 24 děvčat)

Podle těchto grafů můžeme zjistit, že nejraději ve svém volném čase se dívky dívají na televizi a surfují na internetu, což mě v dnešní internetové době nevydělilo a i komentář jedné z vychovatelek „No víš, oni by nejraději přišly ze školy, plácly sebou do postele a čučely na bednu nebo si vypisovaly na facebooku“ Tato odpověď mě taky nijak nevydělila, protože je to trend, který nese doba. Návštěva kroužků, procházka a povídání s kamarádkami jako odpověď dopadly také dobře. Na každou z těchto odpovědí se

vyjádřilo před polovinu dívek. Nejhůře z odpovědí dopadla četba a pomoc na zahradě, na kterou odpovídalo jenom minimum dívek. Myslím si, že pomoc na zahradě se v dnešní době bere spíše jako povinnost nebo trest, než jako relaxace a odpočinek. A co se četby týká, málokdo si v dnešní době vezme dobrovolně knížku do ruky a dokáže si celé odpoledne číst.

Těmito otázkami jsem zjistila to, co jsem předpokládala na začátku svého průzkumu. Dívky ve výchovném zařízení nejraději tráví svůj volný čas na telefonech, aby si mohly dopisovat s kamarády nebo rodinou a surfování po internetu. Další oblíbenou činností ve volném čase je sledování televize. Překvapivou informací pro mě byla odpověď „povídám si s vychovatelkou.“ I když odpovědi docela ráda a docela nerada byly ve výsledku zodpovězeny ve stejném počtu, je pro děvčata i vychovatelky velice důležitá důvěra mezi oběma stranami. Paní vychovatelka mi k tomuto výsledku řekla, že je pro ni samotnou velice důležité získat si důvěru děvčat. Pro ni samotnou je největší odměnou za práci, když za ní některá z děvčat přijde, poděkuje jí a svěří se jí s osobními věcmi.

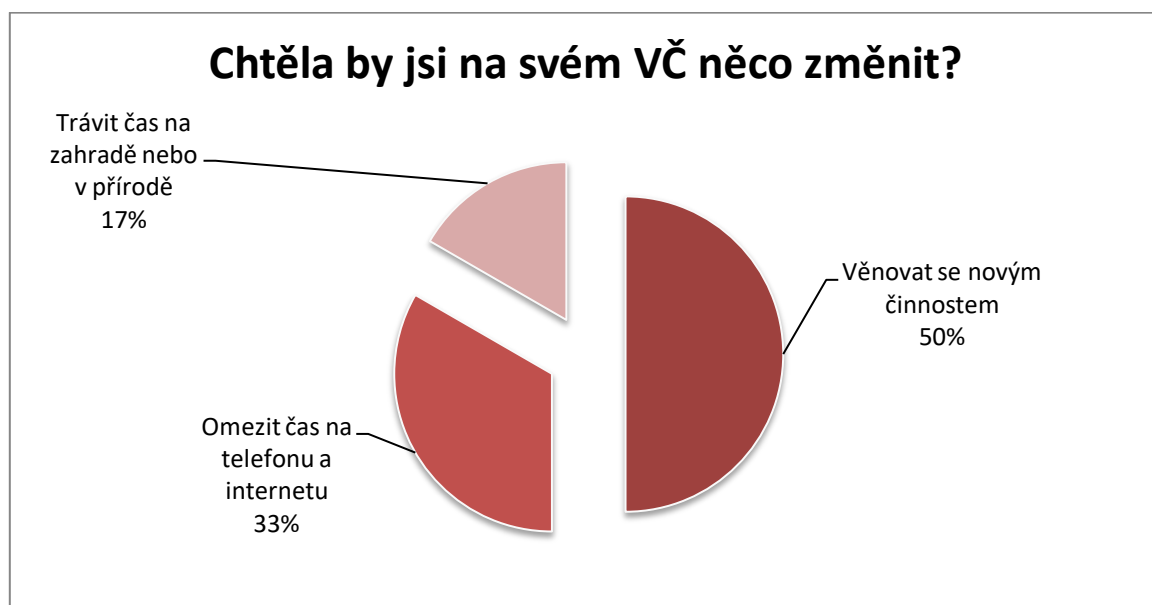
Graf 8), (Neodpověděly 2 dívky)

Využití volného času je u každého z nás různé, proto byla tato otázka také jednou v dotazníku. Většina dívek dle grafu odpověděla, že si myslí, že svůj volný čas umí využít,

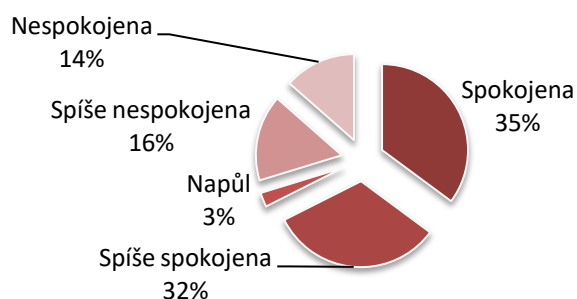
jak nejlépe umí. Tato odpověď je samozřejmě velice dobrým výsledkem. Pokud mají samotná děvčata pocit, že využívají svůj volný čas dobře a není potřeba na tom nic měnit, je to velmi dobrá informace. Dívky ale také zaznačily odpověď „spíše ne“. I tato odpověď je pro nás velice pozitivní, protože vidíme, že dívky si uvědomují, že nevyužívají svůj volný čas, jak by měly. Dále se také vyjádřily, že by na svém čase chtěli zlepšit sportování, kterému se tolik nevěnují a omezit sociální sítě a surfování na internetu.

Na další otevřenou otázku, která zjišťovala, zda by chtěly dívky něco změnit na svém volném čase, odpovědělo 12 dívek. 6 Dívek odpovědělo, že by se chtěly více věnovat novým činnostem. Odpověď 4 dívek byla, že by chtěly omezit svůj čas, který tráví na telefonu a surfování na internetu. Poslední 2 děvčata na tuto otázku odpověděla, že by chtěly trávit více času na zahradě nebo v přírodě. Díky těmto výpovědím jsem mohla zjistit, že si dívky například svůj problém trávení času na telefonu uvědomují. Dále jsem zjistila, že by v jejich případě bylo dobré skutky uskutečnit a ne pouze o nich jenom hovořit. Ústav volnočasových činností nabízí velké množství, avšak bohužel o ně dívky pravděpodobně nejeví velký zájem.

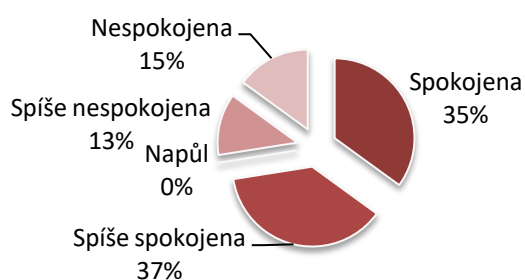
Graf 9

Jsi spokojena s činnostmi, které ti ústav nabízí?

Graf 10 (3 dívky neodpověděly)

Jsi spokojena s organizací programů a činností?

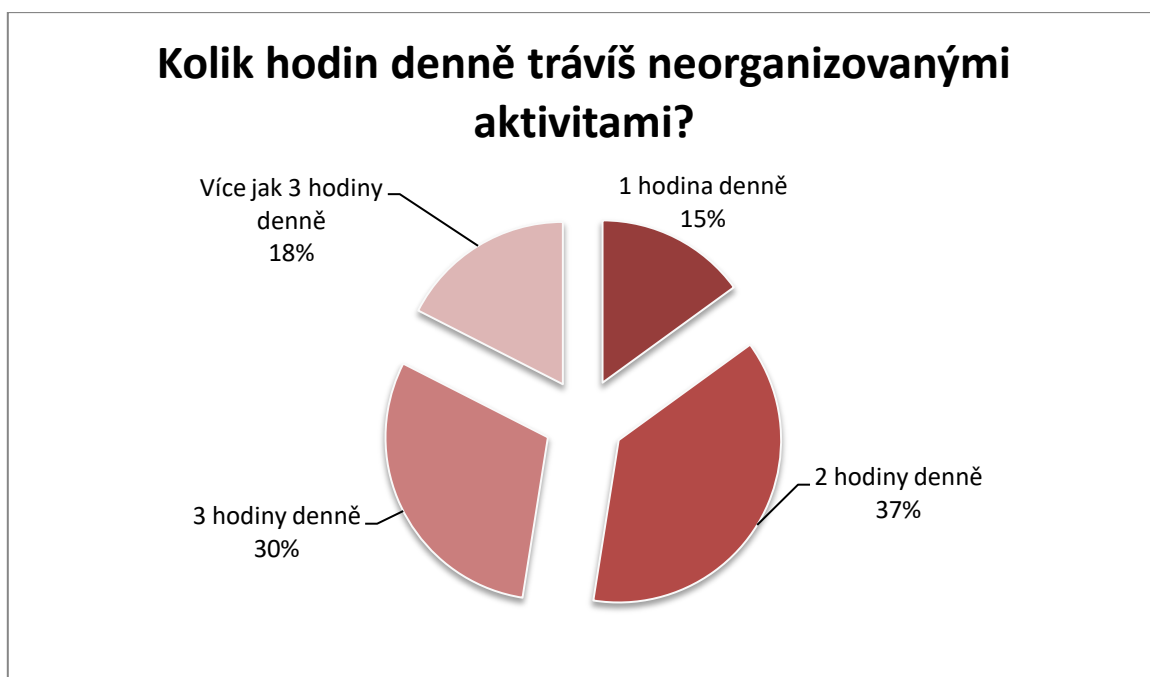
Graf 11

Grafy č. 10 a 11 nám znázorňují spokojenost děvčat s činnostmi a organizací činností, které zařízení nabízí. Výsledky vyšly převážně podobné. Děvčata jsou spíše s obojím spokojená. Toto je také dobrým ukazatelem i pro ústav, protože dle mého, děvčatům nabízí velkou a pestrou škálu volnočasových činností a aktivit a je pouze na dívkách, jak jich využijí.

Graf 12

Z grafu č. 12, ve kterém jsem se dívek ptala na čas, který věnují organizovaným aktivitám, se dozvídáme, že nejčastější odpovědí byla 1 hodina denně. Takto odpovědělo 21 děvčat, druhou nejčastější odpovědí byly 2 hodiny denně, které zodpovědělo 11 dívek. Poslední odpovědí, kterou označilo 8 děvčat, jsou 3 hodiny denně. Odpověď „více jak 3 hodiny denně“ neoznačila žádná z dívek.

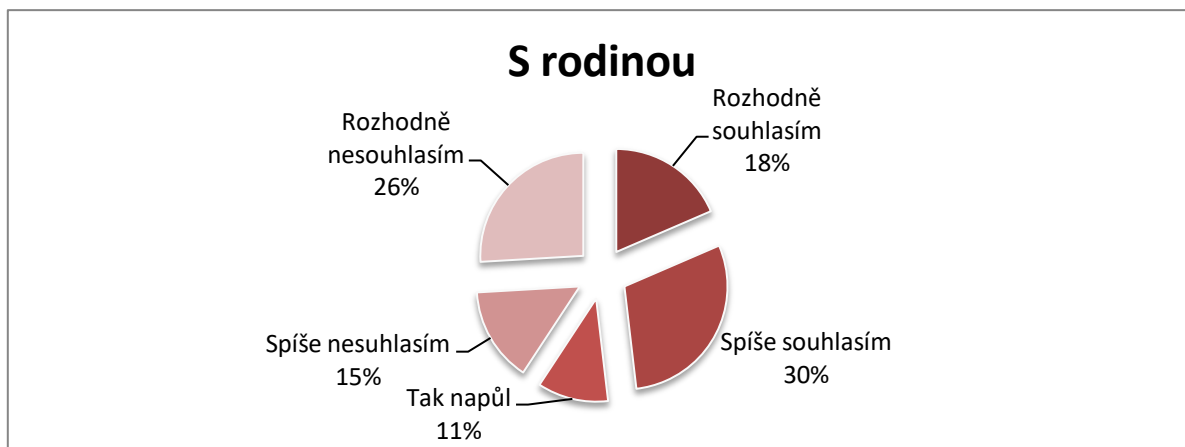
Graf 13

Graf č. 13 zobrazuje dobu, ve které se dívky věnují neorganizovaným aktivitám. V tomto grafu byla nejčastější odpovědí 2 hodiny denně, kterou označilo 15 dívek, 3 hodiny denně se neorganizovaným aktivitám věnuje 12 dívek, více jak 3 hodiny těmito aktivitami tráví 7 děvčat a pouze jednu hodinu denně označilo 6 děvčat.

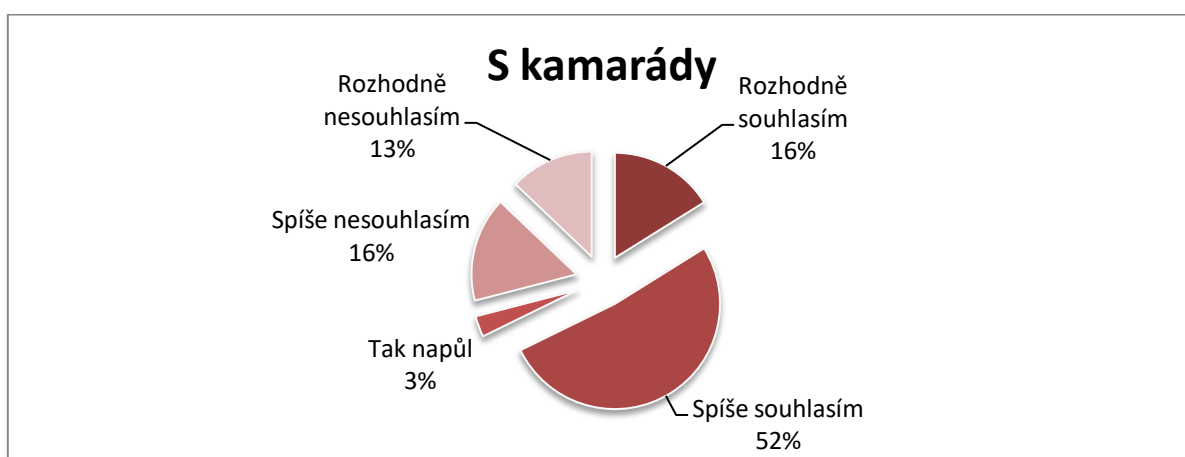
Díky těmto grafům vidíme, že děvčata věnují čas spíše neorganizovaným aktivitám a že by bylo možná dobré se zaměřit na motivaci pro větší využívání organizovaných činností, které zařízení nabízí.

Otázka č. 14, ve které jsem chtěla, aby mi děvčata **popsaly svůj den**, jak tráví čas po splnění svých povinností, neměla moc kladné ohlasy. Byla to opět otevřená otázka, se kterou si děvčata pravděpodobně nevěděla rady, nebo se jim nechtělo nic zapisovat. Nejčastější odpovědí byla „jsem na telefonu“. Tato odpověď nebyla žádným novým zjištěním, kvůli využívání mobilních telefonů a sociálních sítí v dnešní době. Dále dívky odpovídaly, že přijdou ze školy, udělají si úkoly, jdou na vycházku nebo na kroužek. Po návratu si splní zbytek povinností, někdy si popovídají mezi sebou nebo s vychovatelkou, udělají hygienu a jdou spát. Tyto odpovědi mi připomněly čas táborů v mém dětství, ale je jasné, že děvčata nemohou mít pouze volný režim. Je velice dobré, že mají děvčata v zařízení nastavené určité „mantinely“ a musí plnit povinnosti, za které si poté například zaslouží vycházku.

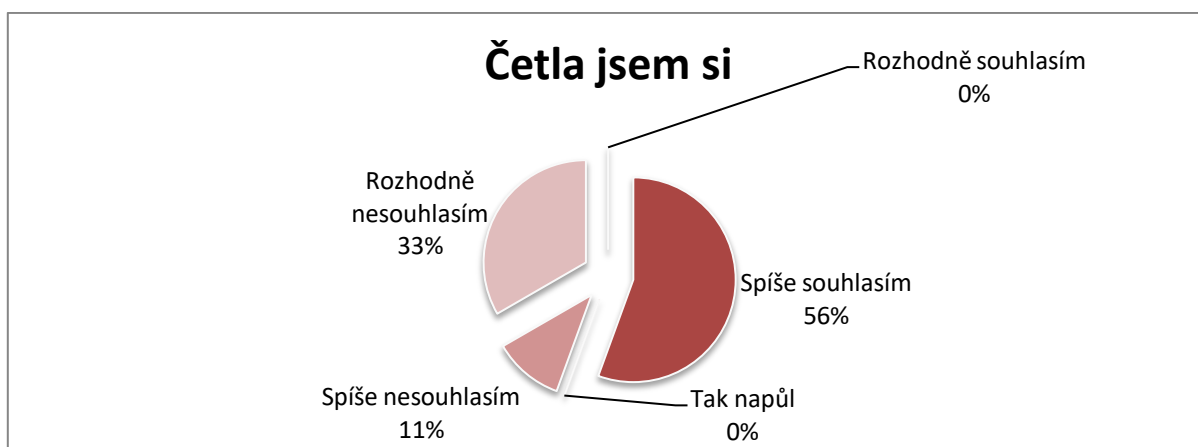
Nyní se zaměřím na otázku trávení volného času dívek před umístěním do zařízení. Na tyto otázky dívky měly možnost také odpovídat díky škálovým otázkám, které jsou znázorněny pomocí grafů níže.

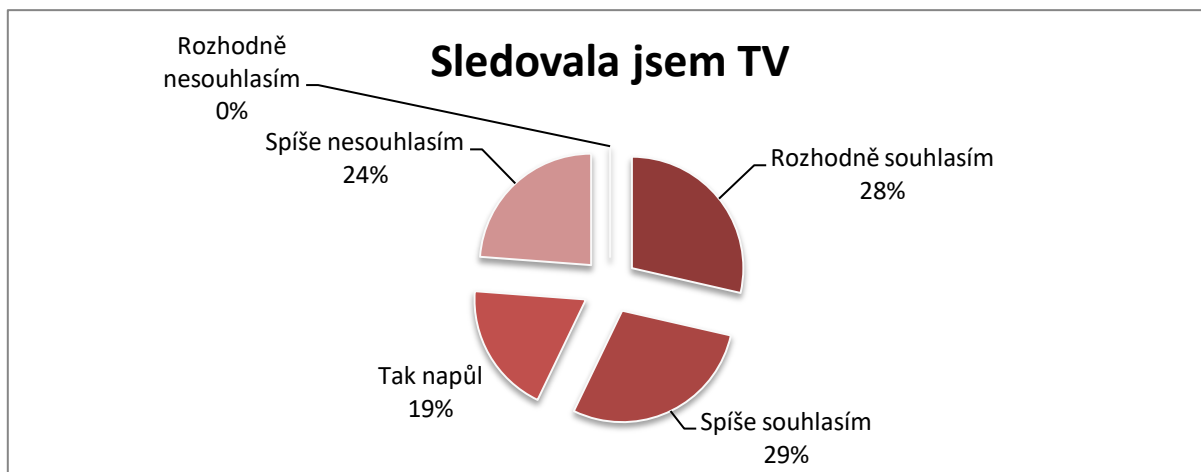
Graf 15a), (Odpovědělo celkem 27 děvčat)

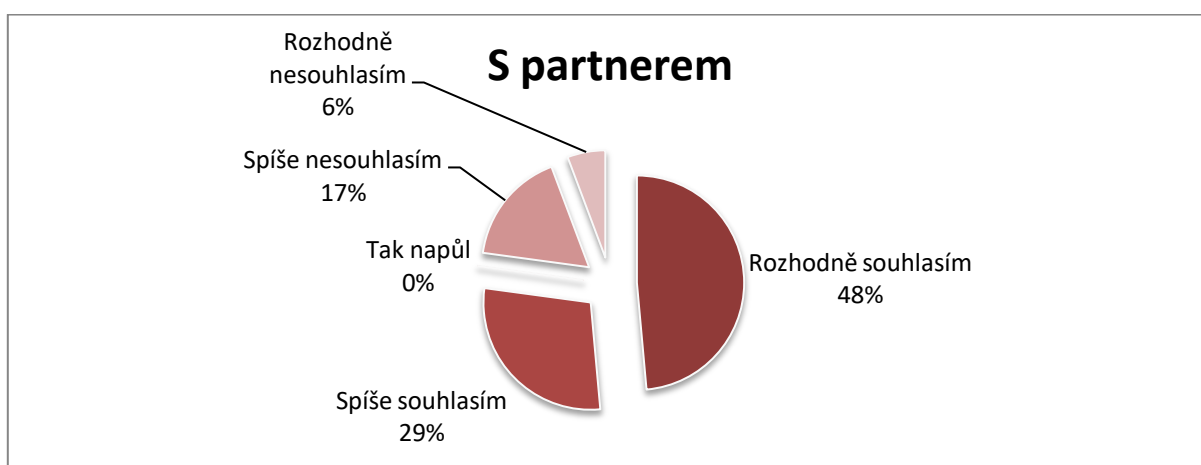
Graf 15b), (Odpovědělo celkem 31 děvčat)

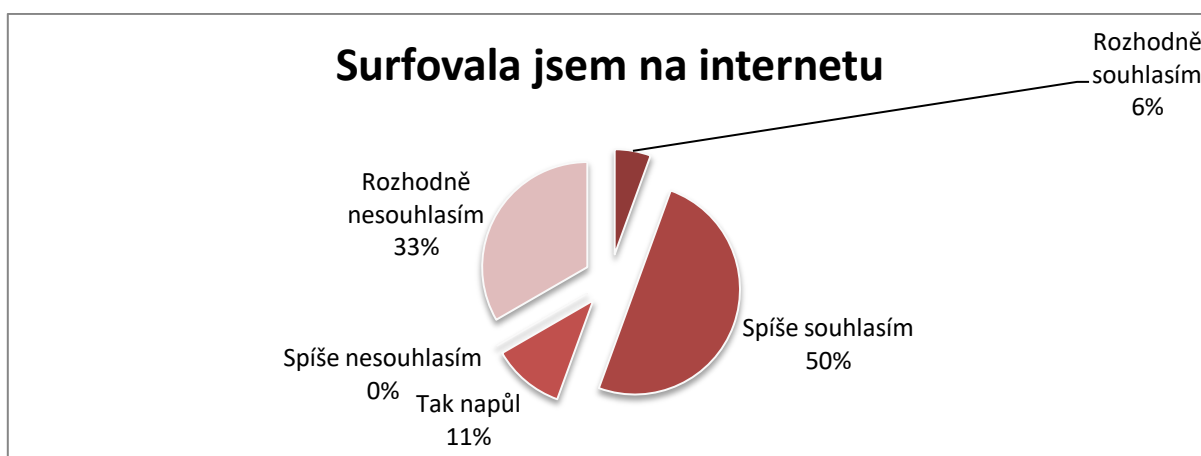
Graf 15c), (Odpovědělo celkem 9 děvčat)

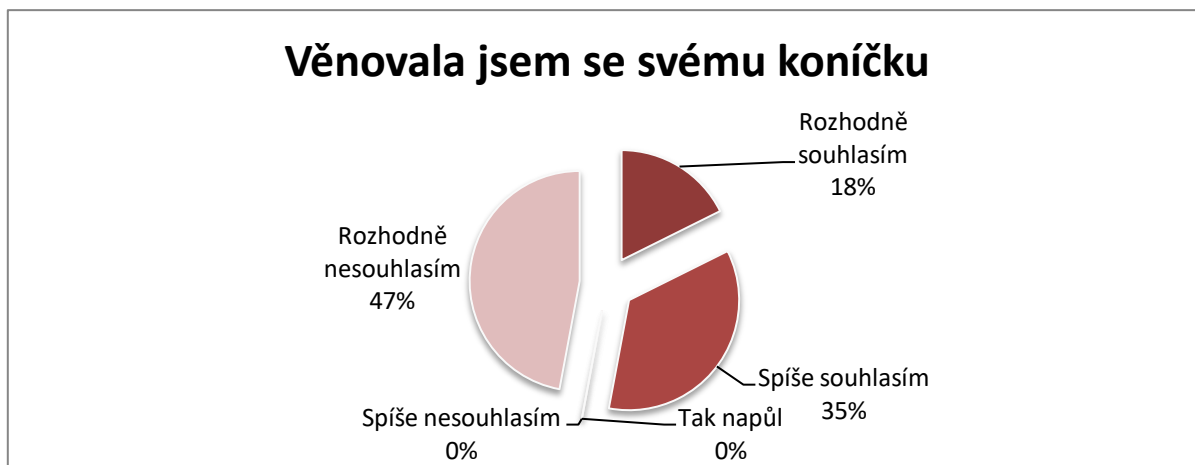
Graf 15d), (Odpovědělo celkem 21 děvčat)

Graf 15e), (Odpovědělo celkem 35 děvčat)

Graf 15f), (Odpovědělo celkem 18 děvčat)

Graf 15g), (Odpovědělo celkem 17 děvčat)

Otázka č. 15, které jsou věnovány tyto grafy, se věnuje trávení volného času dívek před umístěním do zařízení. Nejčastější odpovědí byla „trávila jsem svůj volný čas s partnerem“ kterou označilo kladně 27 děvčat. V těchto případech je velice pravděpodobné, že si děvčata našla staršího partnera, který měl již nějakou kriminální nebo drogovou zkušenost. Druhou nejčastější odpovědí byla rodina, kterou označilo pozitivně 13 a negativně 11 děvčat. V obou těchto případech došlo pravděpodobně k selhání na straně rodiny.

5.6 Shrnutí

Díky mému dotazníkovému šetření, ve kterém jsem dívkám pokládala otázky na volný čas, volnočasové aktivity a využívání volného času jsem mohla zjistit, že děvčata se snaží využívat svůj volný čas převážně, jak nejlépe umí. Nejoblíbenější činností je však surfování na internetu nebo sledování televize. Toto zjištění není jedním z nejlepších, ale vzhledem k trendům, které přináší dnešní doba, by bylo překvapující, kdyby děvčata odpověděla něco jiného. Zařízení se dívkám snaží vyjít vstříc, co nejvíce může, proto pro dívky nabízí velké množství činností pro využití svého volného času, které dívky navštěvují nejčastěji 1 – 2x za měsíc. U otázky, která se týkala nepravidelných činností a aktivit byla velice překvapivou odpovědí, že takové akce děvčata navštěvují a snaží se do nich zapojit. Taková informace je velice pozitivní.

Práce, které se věnují využívání volnočasových aktivit dětí ve výchovném ústavu, jsem několik našla, nejčastěji byly psané na Masarykově univerzitě v Brně nebo na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

Svůj průzkum hodnotím jako velmi přínosný jak pro sebe, pro vedení ústavu i pro dívky, které mi na dotazník odpovídaly. Díky mému průzkumu, který vedení ústavu ráda předložím, bude možné vylepšit využívání činností a využití volného času díky většímu aktivnímu zapojení při těchto činnostech. Dále budu ráda, když se o tomto průzkumu dozvědí také dívky, které můj dotazník absolvovaly a zkusí se alespoň v minimální míře zamyslet nad využíváním mobilních telefonů a sociálních sítí a pokusí se omezit svůj čas trávený na sociálních sítích.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, co děvčata ve výchovném ústavu ve Velkém Meziříčí vědí o volném čase, volnočasových aktivitách, jak jsou schopné využívat činnosti, které jim zařízení nabízí a jak jsou schopné využívat svůj volný čas.

Touto problematikou se zabývá celá průzkumná část této bakalářské práce. Jako průzkumnou metodu jsem zvolila dotazník, který jsem zadávala osobně ve výchovném ústavu. Respondentkami byla tedy děvčata, která žijí v tomto konkrétním ústavu.

Ve své teoretické části jsem se zaměřila na volný čas, rizikové trávení volného času, období adolescence a školská výchovná zařízení, která se věnují výchově ve volném čase.

Vzhledem k tomu, že jsem nikde nenašla práci, která by byla zaměřená na volnočasové aktivity ve výchovném ústavu ve Velkém Meziříčí si myslím, že moje práce bude velmi zajímavá například pro vychovatele, kteří by se zajímali o práci v tomto výchovném zařízení i pro vychovatele, kteří působí v ústavu. Díky mojí práci bude moci vedení ústavu naložit s činnostmi nebo volným časem dívek, jak uzná za nejlepší.

Seznam použité literatury

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického průzkumu: základy kvantitativního průzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 8073150042.

MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999, 142 s. ISBN 80-7178-747-7

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-76-1.

MIOVSKÝ, Michal a Pavel BARTÍK. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Vydání první. Praha: VFN v Praze, 2010. ISBN 9788087258477.

NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 8073150123.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. vyd., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upravené vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9.

Internetové zdroje

Vysokoškolské kvalifikační práce [online]. Dostupné z: <https://theses.cz/>

MŠMT ČR [online] [cit. 17.04.2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dotacni-programy/prevence-socialne-patologickych-jevu>

Pražské centrum primární prevence [online]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/>

Výchovný ústav Velké Meziříčí :: VUVM [online] [cit. 17.04.2019]. Dostupné z: <https://www.vuvm.cz/>

109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © [cit. 17.04.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

Studium psychologie [online] [cit. 17.04.2019]. Dostupné z: https://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/6skupiny.html?fbclid=IwAR0RdKlhnKaUMg4p2HUUwSMFw7cSGBd7oAsqI0FjA9Pb8g7o1cAMPjftG_c

Kapitoly z adiktologie [online]. Dostupné z: http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/632/4369/Adiktologie-jako-obor?fbclid=IwAR0HbbJF5926mgyh-kAPSiw9fvIq3Gy1S59HVfrJ9PpOzxK_uI0VHyZ0JBE

Právo na dětství [online] [cit. 17.04.2019]. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/deti/tvoje-situace/jsi-v-ustavu/typy-ustavni-pece/?fbclid=IwAR2Blqj5bpLrK5Umsa5s-mJwKPSehki0k090nKB8VuKB7FqXEINcpVv2_IU

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník

DOTAZNÍK – VOLNOČASOVÉ AKTIVITY VE VÝCHOVNÉM ÚSTAVU VE VM

Ahoj, jmenuji se Radka Limlová a jsem studentkou 3. ročníku oboru Vychovatelství na Univerzitě Palackého v Olomouci. Dovol mi prosím Tě touto cestou poprosit o vyplnění krátkého dotazníku na téma volný čas, trávení volného času a využití aktivit, které nabízí zařízení, ve kterém žiješ. Tento dotazník je dobrovolný a pro zpracování dat nebudu nikde uvádět Tvoje údaje, je tedy anonymní. Tvůj dotazník mi pomůže při vypracování mé bakalářské práce.

1. Kolik ti je let?

2. Jak dlouho žiješ v ústavu?

3. Co tě napadne jako první, když se řekne volný čas

Nyní prosím ohodnot' možnosti níže, co je pro tebe volný čas

a) V této době odpočívám a relaxuji

rozhodně souhlasím – spíše souhlasím – tak napůl – spíše nesouhlasím – rozhodně nesouhlasím

b) Tuto dobu využívám pro sebe a věnuji se v ní svým koníčkům

rozhodně souhlasím – spíše souhlasím – tak napůl – spíše nesouhlasím – rozhodně nesouhlasím

c) V této době navštěvuji kroužky

rozhodně souhlasím – spíše souhlasím – tak napůl – spíše nesouhlasím – rozhodně nesouhlasím

d) Volný čas je pro mě doba, kdy se spíše jenom nudím a nic nedělám

rozhodně souhlasím – spíše souhlasím – tak napůl – spíše nesouhlasím – rozhodně nesouhlasím

15. Jak jsi trávila svůj volný čas před umístěním do ústavu?

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Tak napůl	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
S rodinou					
S kamarády					
Četla jsem si					
Sledovala jsem TV					
S partnerem					
Surfovala jsem na internetu					
Věnovala jsem se svému koníčku					

Pokud ti zde nějaká možnost chybí, uveď ji .....

Jsi na konci dotazníku. Velice si vážím Tvého času, který jsi věnovala pro vyplnění položek.

Přeji Ti krásný zbytek dne,

Ahoj, Radka.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Radka Limlová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce	Volnočasové aktivity dívek ve výchovném ústavu ve Velkém Meziříčí
Název práce v angličtině	Leisure activities of girls in the educational institution in Velké Meziříčí
Anotace práce	<p>Bakalářská práce s názvem „Volnočasové aktivity dívek ve výchovném ústavu ve Velkém Meziříčí“ se zabývá trávením a využíváním volného času a aktivit, které jsou dívkám v ústavu nabízeny. Cílovou skupinou této práce jsou dívky ve věku od 15 do 18 let, které jsou umístěny v již zmíněném ústavu na základě rozhodnutí soudu. Teoretická část je věnována čtyřem kapitolám. První kapitola se zabývá pojmem volný čas a jeho definicí, funkcemi volného času, faktorům, které ovlivňují volný čas a výchovou ve volném čase se zásadami pro výchovu ve volném čase. Druhá kapitola se věnuje rizikovému trávení volného času a prevenci sociálně patologických jevů. Další kapitola je věnována období adolescence, jelikož je průzkum této práce zaměřen na toto období. Poslední kapitola teoretické části je věnována zařízením, která se podílejí na výchově ve volném čase, právům a povinnostem dětí umístěných v těchto zařízeních a právům a povinnostem osob, které jsou odpovědné za výchovu těchto dětí a výchovnému ústavu ve Velkém Meziříčí, kde se bude konat i průzkum. Průzkumná část obsahuje teorii průzkumu, kvantitativní průzkum v podobě dotazníku a následné vyhodnocení dotazníků pomocí grafů.</p>

Klíčová slova	Volný čas, funkce volného času, faktory ovlivňující volný čas, výchova ve volném čase, zásady pro výchovu ve volném čase, rizikové chování a volný čas, adolescence, výchovná zařízení podílející se na výchově ve volném čase, výchovný ústav.
Anotace v angličtině	The bachelor thesis called "Leisure activities of girls in the educational institution in Velké Meziříčí" deals with the spending and use of leisure time and activities that are offered to girls in the institute. The target group of this work are girls aged 15 to 18 who are placed in the aforementioned institute on the basis of a court decision. The theoretical part is devoted to four chapters. The first chapter deals with the concept of leisure time and its definition, with free-time functions, with factors that influence leisure and free-time education with the principles of leisure-time education. The second chapter is devoted to risk spending of free time and prevention of socially pathological phenomena. The next chapter is devoted to the period of adolescence, as the research of this work is focused on this period. The last chapter of the theoretical part is devoted to facilities that participate in education in leisure time, rights and duties of children placed in these facilities and the rights and duties of persons who are responsible for the education of these children and the educational institution in Velké Meziříčí, where will be held research. The research part includes research theory, quantitative research in the form of questionnaire and subsequent evaluation of questionnaires using graphs.
Klíčová slova v angličtině	Leisure time, leisure time functions, factors influencing leisure time, free time education, principles for leisure time education, risk behavior and leisure time, adolescence, educational facilities involved in leisure

	time education, educational institution.
Přílohy vázané v práci	Dotazník
Rozsah práce	53 stran
Jazyk práce	český